

הבנת הנקרא והבעה - תשובות

מקרא

טקסט בשחור = תשובות.

טקסט בירוק = הסברים והרחבה

טקסט באפור = הערות, הדגשים, תוספות ועוד.

זיהוי הטענה וביסוסה

טקסט א - צ' 8

הטענה – אין סיבה להחמיר באופן שרירותי עם נהגים המבצעים עבירות תנועה.

ביסוס הטענה :

1. מדיניות הענישה לא השתנתה, ובכל זאת מספר תאונות הדרכים לא עלה, להפך הוא ירד.
2. מה שמרתיע את הנהג הוא לא העונש, אלא ההרתעה (נוכחות משטרתית, מבצעי אכיפה)
3. שיפור התשתיות וחינוך באמצעות תשדירים יתרמו לצמצום היקף התאונות.

טקסט ב - צ' 8

1. הטענה – צריך ללמוד על השואה ב"יד ושם" בירושלים.

ביסוס הטענה :

- (1) "יד ושם" הוקם כדי להנחיל לדורות הבאים את גודל האסון שאירע לעם היהודי באירופה.
- (2) דרך הביקור ב"יד ושם" יבינו בני הנוער את הקשר בין השואה (חורבן הקהילות) לבין הקמת המדינה כמדינה ריבונית.
- (3) בעקבות הביקור יבינו בני הנוער את החשיבות של החרות הקיימת במדינה ריבונית.

2. העמדה המנוגדת היא שכדי ללמוד על השואה יש לנסוע לפולין.

3. כל תשובה המביעה דעה ברורה והגיונית, תתקבל. יש להקפיד על כתיבה רהוטה.

זיהוי שלושת רכיביו של מאמר טיעון

תרגיל 1 - איכות מתחילה בשפת אט - צ'א' 9

1	הטענה המרכזית	יש סיבה עמוקה למצבה העגום של השפה העברית כיום והיא חוסר הרצינות שבה אנו מתייחסים לשפתנו. (סוף פסקה א)
4	ביסוס הטענה (הנימוקים)	(1) השפה בטלוויזיה וברדיו דלות ביטוי, ולכן בוגרי התיכון הם בורים וחסרי תרבות של חשיבה ושל הבעה בשפת אימם. (פסקה שנייה) (2) למידה באמצעות "כלים" (ערכות צבעוניות, גרפיקה חדשנית ועוד) מחטיאה את המטרה, והתוצאה היא תלמידים המתקשים בניסוח משפט בהיר ונכון. (פסקה שלישית) סעיף זה אפשר לכתוב באמצעות מילה מכלילה ("כלים") או באמצעות הפירוט המופיע בפסקה עצמה. (3) לא נוצר רצף לשוני משפת התנ"ך ועד ימינו. (פסקה רביעית)

פסקת סיום

5	הרחבת הטענה	לשונו של אדם משכיל צריכה להיות שונה מלשונו של חסר ההשכלה.
6א	מסר	תפקידנו כמורים וכמחנכים להנחיל לתלמידינו שפה עברית עשירה.

6ב	המלצות	(1) יש ללמד את התלמידים לבנות משפט שלם. (2) יש ללמד את התלמידים לנסח בבהירות רעיון ולארגן את מחשבתם. (3) יש להנחיל לתלמידים שפה עשירה ומדויקת. (4) יש להעשיר את שפת התלמידים לא רק בשיעורי לשון, הבעה וספרות, אלא גם בכל שאר השיעורים.
----	--------	---

המשק התשובות

2. המצב הוא שקיימת מגמה של ירידה בשליטה בשפה העברית.
3. ה"אירוע המניע" - שתי ידיעות שהתפרסמו בעיתונות בנושא ידיעת העברית בקרב בני הנוער והמתגייסים.

משימת כתיבה 1 - עמוד 11

כל תשובה המביעה דעה ברורה והגיונית, תתקבל. עליה להיות מנומקת ומנוסחת כהלכה. יש להקפיד על כתיבה רהוטה ועל הכללים לכתיבת מכתב תגובה.

משימת כתיבה 2 - עמוד 11

יש לבדוק את המאמר שנכתב על פי שלב ו"עריכה ושכתוב" בעמוד 28 בספר.

תרגיל 2 - מלווה בואר לנהג צעיר - צמ' 12

1. טענתו המרכזית של כותב המאמר היא שיש חשיבות מרובה במלווה בוגר לנהג צעיר.
2. הנימוקים לביסוס הטענה:
 - (1) למלווה הבוגר יש השפעה על הממד הבטיחותי של הנהיגה.
 - (2) למלווה הבוגר יש השלכה פסיכולוגית על הנהג הצעיר (בעיקר בחודשים הראשונים)
 - (3) למלווה הבוגר יש חשיבות חינוכית באשר לנהיגתו הבטוחה של הנהג הצעיר.
3. תפקידים של המלווה הבוגר:
 - * מסב את תשומת לב הנהג הצעיר לחשיבות השימוש במראה בעת הנהיגה.
 - * משפר את המיומנות הטכנית של הנהג הצעיר ואת ביטחונו האישי באמצעות חיזוקים.
 - * מחנך את הנהג הצעיר לגלות סובלנות בנהיגה.
 - * מנחה אותו בהתנהגות תרבותית ומחנך אותו לאדיבות ולמתן כבוד לזולת.
 - * מחנך אותו להיות קשוב וערני בכביש.
 - * מחנך אותו להתעלם מלחץ חברתי ולנהוג על פי כללי התנועה.
4. א. חוזר על טענתו המרכזית

משימת כתיבה 1- עמוד 13

כל תשובה המביעה דעה ברורה והגיונית, תתקבל. עליה להיות מנומקת ומנוסחת כהלכה. יש להקפיד על כתיבה רהוטה.

משימת כתיבה 2- עמוד 13

יש לבדוק את המאמר שנכתב על פי שלב ו"עריכה ושכתוב" בעמוד 28 בספר.

תרגיל - ככה צוקדים צלילנו - צא' 15

1. א. מטרת הכותב היא לבקר את דרכם של הפרסומאים בארץ. המסר שלו הוא שאפשר גם אחרת - פרסומאים המתנהגים ביושרה ובכבוד כלפי מתחריהם, שומרים על כבוד המקצוע ועל תדמיתו.
- ב. כותבי מאמרים פותחים את מאמריהם בדוגמה כאמצעי המחשה להבהרת הנושא שעליו ידובר בהמשך. פתיחה באמצעות דוגמה יוצרת סקרנות ועניין אצל הקורא ורצון להמשיך לקרוא את המאמר.
- הערה:
- שאלה זו עוסקת בצד הפרגמטי-רטורי של טקסט טיעון שבו הכותב משתמש בדוגמה כאמצעי רטורי. המילים הפותחות את השאלה הן "לשם מה כותבי מאמרי טיעון..." - משמעותן של המילים "לשם מה" היא תכלית, מטרה. לכן מצופה להסביר את המטרה, את התפקיד של השימוש בדוגמה בטקסט טיעון, ולא להתייחס לטקסט מסוים זה ולהביא דוגמאות ממנו.
2. א. ערטילאי - חסר זיקה למציאות, לא מוגדר, מעורפל, מופשט. מס שפתיים - דברים הנאמרים כדי לצאת ידי חובה, בלא כוונה לממש אותם או לפעול לקיומם. אבד עליו כלח - התיישן מאוד, עבר זמנו. (מילון רב מילים)
- ב. הכותב מתנגד לגישתם של הפרסומאים. לדעתו, בארץ המפרסמים מטעים את הציבור, ומה שהם מפרסמים תלוש מהמציאות, אינו אמיתי ומטעה את הציבור. ואם פעם היו המפרסמים כותבים דברים כלאחר יד ללא כוונה לממש אותם, הרי שכיום הם מטעים את הציבור בצורה מודעת ללא שום ייסורי מצפון, והם אינם מרגישים עצמם מחויבים לאמת.
- ג. שאר המשפטים בפקה ב הם הרחבת הטענה והסבר למשפט הפתיחה.
3. א. פסקה ג - לעומת זאת, פסקה ד - אולם, פסקה ה - האמת הפוכה
- ב. בחלק הראשון בכל אחת מן הפסקות הכותב מציג דוגמה המבססת את טענתו באשר לחוסר היושר והכבוד שנוהגים המפרסמים כלפי הצרכנים.
- בחלק השני הכותב מפריך את טענתם של המפרסמים, ואף מציג נתונים המעידים על כך שהמפרסמים מציינים חלקי אמת ולפעמים אף שקרים באשר למוצרים שאותם הם מפרסמים.
- ג. באמצעות הדוגמאות המופיעות בפסקות אלו הכותב מבסס את טענתו באשר לחוסר היושר והכבוד שנוהגים המפרסמים כלפי ציבור הקונים, ובכך הוא רוצה לשכנע את הקורא בצדקת דבריו.
4. א. הביקורת של הכותב כלפי חברת הביטוח היא שהחברה מנסה לשכנע את הציבור לבטח את עצמו בביטוח רפואי פרטי באמצעות מידע מוטעה. החברה טוענת כי סל הבריאות אינו כולל תרופות מצילות חיים או מאריכות חיים. הם מפרסמים עובדה זו אף על פי שהיא אינה נכונה. לטענתו, יש לתבוע משפטית חברה כזאת.
- ב. (אך אצלנו עסוקים בנושאים אחרים ואינם מתפנים) לזוטות מעין אלה.
- ג. הנימה העולה מביטוי זה היא נימה צינית ולעגנית.

5. 1. שימוש בגוף ראשון רבים :

(1) אל ישכנעו אותנו המפרסמים...

(2) ואל יהלכו עלינו אימים...

2. שימוש בניב – יהלכו אימים

3. חזרה על מבנה תחבירי : אל ישכנעו אותנו..., ואל יהלכו עלינו... (מילת שלילה + פועל בעתיד בגוף שלישי רבים)

מטרת הכותב: השימוש באמצעים אלה מציב את המוען ואת הנמענים ב"חזית" אחת נגד המפרסמים. בכך הוא מנסה לשכנע את הנמענים בחוסר התוחלת של תוספי המזון המיותרים ובחוסר הצורך בביטוח הרפואי הפרטי. ייתכן שיש פה גם מעין אזהרה והתראה למפרסמים להימנע מדרכי פעולתם.

6. א. I. הכותרת כתובה בלשון עגה (סלנג).

II. הכותב מסמן את משלב הלשון באמצעות מירכאות.

ב. הכותב משתמש במשלב לשון זה כדי למשוך את תשומת ליבו של הקורא (הנמען) ולגרום לו לקרוא את המאמר.

ג. המבנה התחבירי של כותרת המאמר הוא נושא סתמי-מבע סתמי (אין אזכור מפורש של מבצע הפעולה). באמצעות שימוש זה הכותב מדגיש שאנחנו, כלומר המוען והנמענים, נמצאים בחזית אחת יחד נגד הגורמים המפרסמים.

ד. משלב לשון זה אינו הולם את פרוץ מוטי רביד. אולם הוא משתמש בסלנג בצורה מודעת, לכן הוא הוסיף מירכאות לכותרת.

ביסוס הטענה באמצעות השוואה

תראי 1 - סמתא כבר לא סוראת - צא' 17

2. א.

התבחין	הסבתא של פעם	הסבתא של היום
לבוש / מראה חיצוני	שיער אפור אסוף, סינר גדול ומגושם, שמלה פרחונית	בבוקר : לבושה טרנינג קל, סרט על השיער, נעולה נעלי הליכה בשעות הערב: לבוש מחלצות
עיסוקים	מבשלת מטעמים במטבח, מסבירה איך להכין שניצל, נותנת טיפים בענייני כביסה	צועדת בבוקר, מתנדבת, עובדת לפי רצונה, מתניידת בקלות
קניית/נתינת מתנות	מתנות פרקטיות שיש בהן תועלת, סוודר שסרגה בעצמה	קונה לנכדים מה שהוריהם מסרבים לקנות, מתנות שוות
שימוש בטכנולוגיה	-----	מצלמה דיגיטלית, טלפון סלולרי, שיטוט באינטרנט, שליחת מייל לנכדים

2. ב. יש כאן השוואה בין דורות. כמעט הכול השתנה אצל הסבתא של ימינו. רק דבר אחד לא השתנה.

נקודה זו מתחילה בטקסט במילה "אבל" - האהבה הגדולה לנכדים והרצון העז להעניק אותה להם בדרכים מגוונות, גם אם הדבר מתנגש ברצון של הוריהם.

3. א. אף על פי שנדמה כי הסבתות של היום שונות מהסבתות של פעם – מודרניות, מתקדמות, משכילות, עסוקות - הן תמיד תישארנה הסבתות של פעם: תמונות הנכדים בארנק (והיום בטלפון הנייד), האהבה, הגאווה והפרגון והעובדה שאינן צריכות לחנך או לומר "לא".
- ב. הכותרת מעבירה את המסר בצורה קצרה תמציתית וקולעת באמצעות צירוף. סבתא של פעם התאפיינה בסריגה, בעבודות הבית, בבישול. ואילו הסבתא של היום כבר לא עושה זאת. היא שונה.

תרגיל 2 - מצבייט את הסביבה - צ'א' 18

1. א. הכותבת מזכירה בפסקת הפתיחה של המאמר את חלוצי תעשיית המכוניות כדי להביא למודעות הנמענים את מְמדי הפגיעה בסביבה ואת החשיבות בנקיטת אמצעי מנע.
- ב. פנייה בגוף שני לנמענים: "שוו בנפשכם..." מטרתו של אמצעי זה היא ליצור דיאלוג שיגרום לקוראים להיות מעורבים בנושא.
2. המהפך - השינוי בתפיסה הציבורית לגבי איכות הסביבה ואיכות החיים. לפני המהפך ייצרו מוצרים, מכוונות ומכשירים שהשימוש בהם גרם למפגעים סביבתיים. לאחר המהפך הציבור למד לקשר בין איכות הסביבה לבין השימוש בחפצי היומיום, וערכים של שמירת הסביבה הפכו להיות מובילים.
3. א. לטענת כותבת המאמר, מוצרים רבים מחוללים מפגעים סביבתיים (הדבר נובע מייצור פרוע ומצריכה פרועה, מניצול לא חסכני של חומרי הגלם, מהשחתת המשאבים הטבעיים של כדור הארץ ומהריסת האיזון בין המרכיבים השונים של כדור הארץ).
- ב. I. (3) למעצבים יש היכולת לתרום ולהשפיע על איכות החיים ועל איכות הסביבה.
- II. (1) מכאן אפשר להבין מהו פוטנציאל תרומתם של המעצבים בתיקון האקולוגי של העולם. (פסקה ג)
- (2) בעשר השנים האחרונות נוצר זן חדש של מעצבים פעילים ויוזמים ובעלי אחריות, שאינם משרתים עוד את התעשייה, אלא עובדים עִמה. (פסקה ד)
4. א. (3) הכללה - הדגמה ופירוט
- ב. בפסקות ה-ז מוצגות דוגמאות. באמצעות הדוגמאות הכותבת מבססת את טענתה שבשנים האחרונות חל מהפך בתחום החשיבה העיצובית, והיא מדגימה זאת בתחומים השונים שבהם המהפך מבוצע.
5. פסקה ו: שקית המיוצרת מתירס, נייר עטיפה עשוי מפטריות - עיצוב המוצרים והאריזות
- פסקה ז: מכונית חשמלית - פתרונות תחבורתיים
- פסקה ח: קבקים מצמיגים ממוחזרים, מחברת מנייר ממוחזר - חשיבה עיצובית ירוקה בסביבה הביתית
6. 1. פיתוח תהליכי עבודה המעודדים מודעות אקולוגית
2. בדיקת אורך חיי המוצר ועמידותו
3. צמצום צריכת האנרגיה בתהליך הייצור של המוצר ובמהלך השימוש בו
4. ביטול וצמצום הזיהום הנגרם מהשימוש במוצר
5. חיסכון בחומרים והאפשרות למחזור
6. הימנעות משימוש במשאבי טבע מדולדלים או בבעלי חיים בסכנת הכחדה (על ידי שימוש בחומרים אחרים)

7. א. זיהום אוויר, תאונות, פקקי תנועה, מפגעים, רעות חולות, ניצול בזבזני, השחתת משאבים, הריסת האיזון תרומתם (של המעצבים), תיקון אקולוגי, שיפור איכות החיים, מוצרים חדשניים, מעצבים פעילים ויוזמים ובעלי אחריות
- ג. הקונוטציה השלילית - לפגיעה באיכות הסביבה. הקונוטציה החיובית - למעצבים של היום.
- ד. הניגוד בין המילים בעלות הקונוטציות השונות מחדד, מעצים, ממחיש ומדגיש את החשיבות של המעצב בחברה של היום ואת חשיבות תרומתו לשיפור איכות החיים והסביבה (על רקע הניגוד של המצב "ההפוך").

8. (3) משרת את התעשייה

9. כותרת המאמר היא משפט בעל נושא סתמי. במשפט בעל נושא סתמי משתמשים כאשר יש חשיבות לפעולה ולתוצאותיה, ולא לעושה הפעולה. הפועל ברבים פונה אל הכלל, ולא לאדם מסוים. בפועל "מעצבים" הכותבת כוללת את הציבור כולו. על כולנו - המעצבים, היצרנים והציבור - לשמור על איכות הסביבה. הכותבת שמה דגש על הפעולה - שמירת הסביבה.

10. א. (3) דוגמה לנאמר במאמר

(4) יישום הרעיון של המאמר

- ב. (3) שימוש ב"חומרים חכמים", כלומר חומרים "החשים" את הסביבה, מעבדים את נתונה ומגיבים בהתאם (פסקה ו)

(4) הסביבה הביתית נתפסת כאורגניזם חי בעל חילוף חומרים משלו. לכן גם היא משמשת כר נרחב לחשיבה עיצובית "ירוקה", הכוללת ויסות הטמפרטורה... (פסקה ח)

טענות נגד

תראו! 1 - עתי לישות חינוכיות - צא' 23

1. א. קטע א - מציג את הגישה החינוכית הדוגלת בדרך של למידה יצירתית. קטע ב - הכותב מצדד בשיטת הלימוד המסורתית של שינון.

הקדמה:

בטקסט מוצגות שתי דעות באשר לסיבות שהובילו להתחממות כדור הארץ:

דעה 1: דעת המדענים שהיא טענת הנגד.

בקרב המדענים רווחת הדעה, כי הפעילות של בני האדם היא שגורמת להתחממות הגלובלית.

דעה 2: דעתו של פרופ' שביב - הטענה המרכזית של הטקסט.

לדעת פרופ' שביב, פעילות השמש היא הגורמת להתחממות הגלובלית.

פרופ' שביב יוצא נגד הטענה הרווחת בקרב המדענים ומציין, כי העובדה ששני האלמנטים (בני האדם תרמו לעלייה בפחמן הדו-חמצני; יש התחממות) מתקיימים בו זמנית, עדיין אינה מוכיחה כי יש קשר ביניהם.

לפניכם ביטויים של רכיבי הטיעון השונים:

הביטויים הפותחים את עמדת הכותב (ההפרכה): יוצא נגד הדעה הרווחת, לדבריו, לדעתו

הביטוי הפותח את טענת הנגד: אך טוען כי... (לאחר ביטוי זה מוצגת טענת הנגד)

הביטויים המעידים על ההסתייגות המוצגת בטקסט (לא את תוכן ההסתייגות):

אמנם הוא מסכים כי... אך טוען כי...

אבל העובדה ש... עדיין אינה מוכיחה כי...

התשובות לשאלות שבספר

1. א. טענת הנגד היא שהפעילות של בני האדם היא שגורמת להתחממות הגלובלית.

ב. I. טענתו של פרופ' שביב היא כי קיימים שני נתונים:

(1) בני האדם תרמו לעלייה בפחמן הדו-חמצני

(2) יש התחממות.

II. לדבריו, העובדה ששני נתונים אלה מתקיימים בו זמנית, עדיין אינה מוכיחה כי יש קשר ביניהם.

2. לדעתו, פעילות השמש היא הגורמת להתחממות הגלובלית.

3. א. טענת הנגד הנוספת היא כי כיום מצוי כדור הארץ בשיא של התחממות.

ב. לדבריו, יש הוכחות, שבמהלך אלפי שנים היו עליות וירידות בטמפרטורה, ואין אנו נמצאים בנקודה החמה ביותר.

תרגיל 3 – יצירת טקסט – צמ' 24 (הצגת הטענה באמצעות דוגמאות)

1. טענתו המרכזית של ד"ר בן שחר היא שלאדם קשה להשתנות ומשמעת עצמית אינה מספיקה כדי ליצור שינוי, ולכן יש להיעזר בשילוב טקסים בחיי היומיום.
2. הכותב מבסס את הטענה העיקרית שלו בשתי דרכים:
 1. הסתמכות על בני סמכא – (1) ציטוט מספרם של ג'ים לייר וטוני שוורץ
 - (2) ציטוט מדבריו של אריסטו (מגדולי הפילוסופים ביוון העתיקה)
2. על ידי הצגת דוגמאות רבות הרלוונטיות לנושא שהוא עוסק בו.

הרחבה:

הביטויים/המשפטים הפותחים את הדברים שעליהם מתבסס הכותב:
ג'ים לייר וטוני שוורץ מציעים בספרם...
לדבר טוני שוורץ, ...
אריסטו אמר...

3. א. על התלמיד להבחין בין טענת הכותב לטענת המתנגדים, לכן עליו לזהות מהי הטענה, ומהי טענת המתנגדים. עליו לנסח בלשונו (ולא לצטט מן המאמר) את המשפט תוך הצגה ברורה של טענת המתנגדים. הטענה שהכותב מפריך (דוחה) היא טענת נגד המועלית על ידו. טענת הנגד היא שהתנהגות טקסית מונעת ספונטניות ויצירתיות.
- ב. הכותב מפריך (דוחה) את הטענה באמצעות דוגמאות שונות הסותרות את טענת הנגד. הוא אומר שאפשר לשלב את הספונטניות בתוך הטקסים הקבועים.
- ג. הכותבים מציינים את טענת הנגד משום שהם מניחים מראש שיש מישהו שחושב אחרת. הכותב מציג עמדה זו וסותר אותה באמצעות נימוקים, דוגמאות, נתונים רלוונטיים ועוד. בכך הוא מחזק את הטענה המרכזית שלו והדבר עוזר לו לשכנע את הקורא להאמין בצדקת דבריו.

הרחבה:

המילים הפותחות את טענת הנגד ואת ההפרכה - אנשים מתנגדים לעתים לרעיון של... אולם...

4. א. הדוגמאות הן -
 - * ספורטאי צמרת מקפידים להתאמן כל יום. * צחצוח שיניים פעמיים ביום * מדי בוקר רבע שעה למדיטציה
 - * לראות שני סרטים בחודש, * לצאת לבלות עם בן/בת הזוג * אימונים בחדר כושר * בילוי משפחתי
 - * קריאה לשם הנאה
- ב. השימוש בדוגמאות מסייע לכותב להמחיש את חשיבות הטקסים, להדגיש ולהסביר לקורא עד כמה קל להתרגל לטקסים.

מאמר טיעון המציג טענות נגד אחדות - צ' 31

תרכ"ף - מאמר א - הדברית קפיט צפ"ה - צ' 31

המטרה במשימה זו:

- (1) להציג מאמר המעלה תופעה שהכותב מתנגד לה.
- המאמר בנוי בצורה מובנית של טענות נגד (של אמצעי התקשורת) ומציג מולן את הנימוקים (ההפרכות) של כותב המאמר. המאמר נכתב בצורה מושכלת ומנומקת. כדי לכתוב מאמר בדרך זו יש לקרוא חומר רב בנושא להעשרת הידע.
- (2) בדרך ההוראה באמצעות הטבלה קל יותר ללמוד את מבנה מאמר הטיעון מבחינת רכיבי התוכן ורכיבי המבנה. הטבלה ממקדת את הקורא ברכיבים אלו ותעזור לו בשלב של תכנון כתיבת מאמר בדגם זה.

* הניסוחים הם הצעה בלבד. ייתכנו ניסוחים שונים.

פתיחה (1) באמצעות שאלה (2) באמצעות דוגמאות	(1) האם כל דבר ראוי לשידור בטלוויזיה? (2) קלטת ובה התעללות של אנס בקורבנו. בקשה של נידון למוות לשדר בטלוויזיה את הוצאתו להורג. (פסקה א)
מילים המעידות על טענת הנגד (אמצעי התקשורת)	מובן מאליו ש... יטענו כי... (פסקה ב)
טענת נגד (1) (עמדת אמצעי התקשורת)	על פי "חוק חופש המידע" זכות הציבור לדעת. (פסקה ב)
ההפרכה (עמדת הכותב)	כדי לממש את זכותו של הציבור לדעת יש לספק מידע בלבד ללא חשיפה לצילומים קשים. (פסקה ג)
המילים המעידות על עמדת הכותב	אכן... אולם ... (פסקה ג)
טענת נגד (2)	אמצעי התקשורת האלקטרוניים הם כלי בידורי, ולכן עליהם להתחשב ברצונם של הצופים. (פסקה ד)
מילת הקישור הפותחת את ההפרכה	(מי שרוצה לשדר... אולם) (פסקה ה)
ההפרכה	כלי התקשורת האלקטרוניים המציגים עצמם ככלי בידורי, אמורים לעצב את טעמו של קהל הצופים, ולא לברוח מאחריות. (פסקה ה)
טענת נגד (3)	לאחוזי הצפייה יש חשיבות רבה בטלוויזיה המסחרית, ושידורים קשים לצפייה מעלים אחוזים אלו. (פסקה ו)
ההפרכה	על קובעי המדיניות לקחת על עצמם מחויבות ערכית לתכני השידור. (פסקה ז)
המילים המעידות על עמדת הכותב	עם זאת אפשר לצפות ש... (פסקה ז)
טענת נגד (4)	תמונות אלו שודרו כדי לזעזע את הציבור וכדי להביא למיגור תופעת האלימות. (פסקה ח)
משפט הפותח את ההפרכה	טענה זו מגוחכת למדי. (פסקה ט)
ההפרכה	שידורים אלה לא רק שאינם ממגרים את התופעה, אלא להפך, הם מעלים את רמת האלימות. (פסקה ט)
טענתו המרכזית של הכותב	אין צורך במראות הקשים שמעוררים בצופה סלידה כדי להעמידו על חומרת התופעה. (פסקה י)
פסקת סיום - מסקנה	שידורים כאלה מעודדים את הציבור המזדהה עם התופעה, ובמובן מסוים התקשורת אף הופכת לשותפה לאלימות שאותה היא רוצה למגר.

מאמר ב - האם אכן האמור הביורמטרי טוב לאזרחי ישראל? עמ' 33

1. באמצעות דוגמה זו הכותבת מסבירה את הצורך בתעודת זהות ביומטרית (חכמה).
2. א. הכותבת כתבה מאמר זה בעקבות הצעת החוק "תעודת זהות / מסמך נסיעה ומאגר מידע ביומטרי" שאישרה הממשלה.
ב. ההסתייגות שלה היא מהעבודה שהחוק דורש לשמור את המידע גם במאגר הממשלתי. (פס' ד)
ג. המילה היא "אולם" (פסקה ד)
ד. הכותבת עורכת השוואה בין החוק המוצע בישראל לבין מדינות אחרות (שבהן קיימת תעודה ביומטרית, אך לא מאגר ביומטרי).
3. א. תעודות הזהות והדרכונים שלנו יהיו אמינים יותר וקשים יותר לזיוף. (פס' ה)
ב. גם את תעודות הזהות הביומטריות אפשר יהיה לזייף.
ג. המילה היא "אבל"
ד. אולם, אבל – מילות קישור להבעת ניגוד
4. א. אפשר יהיה להשתמש במאגר הביורמטרי לגילוי הגירה בלתי חוקית, עבירות פליליות ופגיעה בביטחון המדינה. (פס' ו)
ב. מאחר שאין מאגר ביומטרי, רבבות בני אדם גונבים כסף רב מהמדינה. (הנימוק הוא באמצעות דוגמה)
ג. המילה היא "לדוגמה"
ד. הם מבססים זאת באמצעות דוגמאות.
5. א. המידע ישפר באופן משמעותי את השירות לאזרח הניתן על ידי הממסד (הרשויות). (ז)
ב. הם מבססים זאת באמצעות דוגמאות.
ג. במקרה זה אין מילת קישור לפני הדוגמה. אך יש נקודתיים לפני פירוט.
6. פסקה ח היא פסקת מעבר מטענות הנגד – הטענות של המצדדים בחוק – לטענות הכותבת המתנגדת לחוק (הפרכת טענות הנגד). בפסקה זו יש סיכום של טענות הנגד והצגת שאלות רטוריות שבבסיסן קיימת עמדת הכותבת.
7. פסקה ט היא פסקת פתיחה לנימוקיה של הכותבת. בפסקה זו היא מעלה את השאלה - אם למאגר הביורמטרי יש יתרונות רבים, מדוע יש התנגדות חריפה לחוק זה?
שאלה זו מארגנת את הטקסט, מכוונת את הקורא להמשך הקריאה, ממקדת אותו בנושא וגורמת לו לסקרנות. היא גם "מכינה" את הקורא לקראת הנימוקים שיופיעו בהמשך, וזאת לצורך שכנוע הקורא בצדקת הדברים.
8. א. טענה א - המאגר ישמש בתחילה למניעת זיופים, אבל בהמשך הוא עשוי לשמש לפגיעה בפרטיותו של האזרח ובזכויות היסוד שלו.
טענה ב - אין צורך במאגר ביומטרי, אפשר להסתפק בתעודות ביומטריות בלבד.
ב. הצעתה של הכותבת היא שאפשר להתגבר על הזיוף באמצעים טכנולוגיים מתקדמים.
ג. האמריקאים דורשים דרכון עם זיהוי ביומטרי.
ד. כדי להיכנס לאמריקה צריך רק דרכון ביומטרי, לא מאגר ביומטרי.

9. א. באמצעות המאגר הביומטרי אפשר יהיה להקטין את רמת הפשיעה.
 ב. המאגר הביומטרי לא יקטין את רמת הפשיעה.
 ג. הכותבת מנסחת את טענתה באמצעות שאלה ותשובה.
 ד. הנימוקים הם -
- (1) סריקה של שתי אצבעות אינה תחליף לטביעת עשר אצבעות.
 (2) המאגר יזהה פושעים מוכרים, אך לא יאתר פושעים חדשים.
 (3) המאגר אינו יעיל כשמדובר באצבעות של ילדים, של קשישים, של עובדי אדמה או של שחקני כדורסל.
10. א. טענת הכותבת היא שהמאגר הביומטרי המכיל נתונים אישיים ורגישים, אינו מוגן מפני פריצה.
 ב. הכותבת מציגה את טענתה באמצעות שאלות רטוריות (שהתשובה עליהן ברורה, כך שהן בעצם מציגות בצורה מפורשת את טענתה).
 ג. הנימוקים הם - (פסקות יג-טו)
 (1) קיימים כיום במדינה שני מאגרי מידע ראשיים הכוללים נתונים אישיים של תושבי ישראל.
 נתונים אלה אמורים להיות חסויים, אך הם פרוצים ברשת לכל אדם.
 (2) הרשויות אינן אוכפות את חוק הגנת הפרטיות. ויתרה מכך, לטענתן, הן אינן מסוגלות לאכוף חוק זה.
 (3) מאגר מידע כמו המאגר הביומטרי אינו קיים אף לא במדינה דמוקרטית אחת.
 ד. את שני הנימוקים הראשונים הכותבת מבססת באמצעות דוגמאות, ואת הנימוק השלישי - באמצעות ציטוט מפי אדם בר-סמכא (איש אקדמיה, מומחה בתחום).
11. בפסקת הסיום מופיעים שני פריטים : חזרה על טענת הכותבת והשלכות.
12. כותרת המאמר מנוסחת כשאלה רטורית שהתשובה עליה ברורה, כך שמתחילת המאמר אפשר להסיק שהכותבת מתנגדת לחוק המאגר הביומטרי.
13. פסקה יב - אולם נראה לי, פסקה טז - אך אני מתנגדת באופן נחרץ...

כתיבת מאמר טיעון המציג טענות נגד

תראף 2 - ביטול בחינות הבגרות - צמ' 39

נקודות למחשבה:

• טענות בעד ביטול בחינות הבגרות

- * מנהלים ואנשי חינוך טוענים כי שיטת הבגרויות הנהוגה כיום משעבדת את הלימודים בבתי הספר התיכוניים לבחינות והופכת שלוש שנות לימוד שאמורות להיות מפרות ומעשירות לרדיפה בלתי פוסקת אחר ציונים.
- * בית הספר מתעל את כל משאביו לשיפור הישגי התלמידים בבחינות.
- * ריבוי הבחינות אינו מפגיש את התלמידים עם ידע אנושי, עם תחומי עניין רבים ומגוונים.
- * ריבוי בחינות הבגרות אינו שם דגש על ערכים, והאמצעים הפכו למטרה.
- * בחינות הבגרות ממאיסות את הלמידה על התלמידים.
- * דרך הלמידה כיום היא דרך של שינון במקום הרחבת הידע, הקניית יכולת ניתוח וחשיבה והכשרת התלמידים להשתלבות בחברה המודרנית

• טענות נגד ביטול בחינות הבגרות

- * ביטול בחינות הבגרות יפגע במקצועות העוסקים בהקניית ערכים כמו תנ"ך, ספרות והיסטוריה.
- * בחינות הבגרות הן כלי מדידה אחיד שמאפשר לבחון את התלמידים בכל הארץ ללא הבדל.
- * התלמידים יקבלו מסר בלתי חינוכי – כל המקצועות שעליהם לא ייבחנו בבחינות חיצוניות, אינם חשובים.
- * הבגרות היא עניין חברתי והיא מיועדת לתמוך בחלשים ולעודד את העניים.

דרכים נוספות להצגת טענת הכותב

תראף 1 - נאמרו על כרופ' כטמן - צמ' 41 בתרגיל זה הטענה מופיעה בסוף המאמר.

1. א. חובתם של המדענים לקדם את החינוך, את המחשבה הרציונלית ואת הסובלנות.
ב. לפיכך (תוצאה של הדברים שנאמרו קודם לכן)
ג. המדע הוא הכלי הטוב ביותר לחשיפת חוקי הטבע, וחשוב הוא האופן שבו החברה רותמת את המדע לצרכיה.
2. הטענה מוצגת בסוף המאמר. לא תמיד הכותב מציג את טענתו בתחילת המאמר, אלא לעתים היא תבוא דווקא בסוף המאמר. הקורא יכול לשער או להסיק מהי טענתו של הכותב. בדרך זו הכותב "מכין" את הקורא לקראת קבלת טענתו ולתמיכה בה.
3. א. ניגוד
ב. ישבתי לבדי במעבדה, ואילו היום אני עומד לפניכם כשמסביבי מאות מדענים נלהבים.
או: בעבר ישבתי לבדי במעבדה, ואילו עכשיו אני מוקף במאות מדענים נלהבים.

תרגיל זה הוא דוגמה לטענה המוצגת באמצעות שאלה רטורית.

שאלה רטורית היא שאלה שהתשובה עליה ברורה ומובנת לכותב. לעתים הכותב בוחר לפתוח את טענתו באמצעות שאלה רטורית במקום להציג אמירה ברורה המביעה את עמדתו. בדרך זו הכותב מנסה להשפיע על הקורא ולגרום לו להסכים עם דבריו כבר בראשית המאמר. מאמר הפותח בשאלה רטורית גורם לקורא לחשוב על השאלה ולערוך מעין דיון עם עצמו. לאחר הצגת השאלה הכותב מבסס את טענתו, והוא עשוי לסיים את המאמר בטענה המרכזית שלו.

1. ייתכן, שהכותב בחר לפתוח את טענתו בשאלות רטוריות כדי לנסות להשפיע על הקורא וכדי לגרום לו להבין שהוא - הקורא - פועל בצורה לא נכונה. הכותב מנסה בדרך זו להשפיע על הקורא להסכים עם דבריו כבר בראשית המאמר. שאלה רטורית גורמת לקורא לחשוב על השאלה - האם באמת כל מה שאני קונה חשוב, מוצדק, חיוני? ובכך הכותב עשוי לגרום לקורא לערוך מעין דיון עם עצמו על הנושא "צרכנות נבונה".
2. טענתו של כותב המאמר היא שאנו הצרכנים יכולים לעמוד בפיתויים, ולא לקנות כל מוצר שבמבצע או בהנחה, ועלינו להקפיד על צרכנות נבונה. הכותב מציג את טענתו החל מתחילת המאמר באמצעות שאלות רטוריות.
3. שאלה זו היא שאלה רגילה שמטרתה לארגן את הטקסט, לכוון את הקורא להמשך הקריאה, למקד אותו בנושא ולגרום לו לסקרנות.
4. א. גוף ראשון רבים - נתקלנו, (בואו) נחשוב, (מה מניע) אותנו, (על הרגש) שלנו, (על הנטייה) שלנו, (הם מוכרים) לנו
 ב. גוף שני רבים - אתם צריכים, (יגרמו) לכם, (בואו) נחשוב, (הכוח הצרכני מצוי) בידיכם, עליכם... (להשתמש) הכותבים משתמשים בגוף ראשון רבים, כדי לצרף את עצמם אל קהל הקוראים ולהפוך לחלק מהם. בדרך זו הם יוצרים הזדהות של הנמענים (הקוראים) עם דבריהם או עם דעתם בנושא. הכותבים יוצרים "חזית אחידה" בינם לבין הנמענים אל מול הגורם שאליו מופנה הטקסט.
 באמצעות השימוש בגוף שני יש פנייה אל הנמען ונוצר מעין דיאלוג בינו לבין הכותב. פנייה בגוף שני גורמת לקוראים מעורבות בקריאה וקליטת המסר.
הערה: שאלה זו עוסקת בצד הפרגמטי-רטורי של טקסט טיעון שבו הכותב משתמש בגופים כאמצעי רטורי לשכנוע הקורא.
 המילים הפותחות את השאלה הן "לשם מה כותבי מאמרי טיעון..." - משמעותן של המילים "לשם מה" היא תכלית, מטרה. לכן מצפים מהתלמיד להסביר את המטרה, את התפקיד של השימוש בגופים אלו בטקסט טיעון (באופן כללי), ולא להתייחס לטקסט מסוים זה ולהביא דוגמאות ממנו.

הרחבה

המבנים התחביריים שבאמצעותם הכותב מדגיש את עמדתו:

1. חזרה על מבנים תחביריים של מילים: האם באמת... האם באמת

2. חזרה על מבנים תחביריים של משפטים בעלי מבנה זהה:

(1) שאלות רטוריות

(2) בפרסומת ובמבצעים, על הרגש שלנו ועל הנטייה שלנו

3. מבנה של ניגוד: לא רק... מוצר אלא גם הבטחה...

4. מבנה של שלילה: עליכם... להשתמש... ולא לתת...

תרגיל 3 – לתלמידי י' לכוונות, אהל אל אחריות – צמ' 43

תרגיל זה הוא דוגמה לטענה המובעת באמצעות הסתייגות.

קיימים מקרים (מעטים) שבהם טענת הכותב מוצגת תוך הסתייגות מדברים שנאמרו קודם לכן (על ידיו או על ידי גורם

אחר). ההסתייגות היא הגבלה לדברים, שלילתם או דחייתם.

1. א. הכותב טוען כי לאיש אין זכות להשתמש באלימות כלשהי ולפגוע באדם אחר.
ב. לבני הנוער יש זכויות מסוגים שונים, אך / אבל זכות אחת אין להם – הזכות להשתמש באלימות.
2. א. המילה "זכות" מתייחסת לשימוש באלימות.
ב. משפט זה הוא משפט ציווי שבו הכותב טוען בצורה מפורשת כי אין להשתמש באלימות, ואף דורש זאת. סימן הקריאה מעיד על הדגשת הדברים, על נחרצות, על החלטיות ועל כך שאין לקבל את דרך האלימות בשום צורה ובשום אופן.
- ג. הכותב מסיים את דבריו בחזרה על הטענה המרכזית – אין להשתמש באלימות בשום צורה – כדי להדגיש וכדי לחזק את דבריו. הכותב מסיים את דבריו במשפט זה במטרה להעביר מסר חד משמעי ובתקווה שהוא ייחרט בזיכרונו של הקורא.

3. שימוש בחזרות:

- (1) * אם בתוקף היותכם בני אדם...
- * אם בתוקף היותכם ילדים הזקוקים וזכאים להגנה מיוחדת.
- (2) * אין לכם זכות לפגוע במורה או בכל אדם אחר או בכל ילד אחר.
* אין לכם זכות לפגוע בגופו.
* אין לכם זכות לפגוע ברכושו.
* אין לכם זכות לפגוע בכבודו.

שימוש בגוף שני:

- * זכויות רבות מוקנות לכם...
- * בצד כל זכות המוקנית לכם...
- * מוטלת עליכם גם אחריות...
- * גם אם הרגיזו אתכם.
- * גם אם נהגו בכם שלא כשורה.

משימת כתיבה – נקודות למחשבה

זכויות התלמיד: קיים "חוק זכויות התלמיד" (www.education.gov.il/kav_patuach/hok.htm) – הזכות לחינוך, הזכות לא להיות מופלה לרעה, הזכות שלא יינקטו כלפיו אמצעי משמעת גופניים או משפילים, הזכות לערער ולהשמיע טענות במקרה של הרחקה מביה"ס לצמיתות והעברתו לבית ספר אחר. זכויותיו בבית הספר להגנה ולביטחון, זכותו לכבוד. זכויות בית ספריות – תלמיד יוזהר מראש על מתן ציון 40 ומטה בתעודה, זכותו לדעת כיצד מורכב ציונו, זכותו לדעת שבוע מראש מהו נושא המבחן והיקפו, זכותו לקבל את המבחן לאחר שבועיים, זכותו לערער על ציון מבחן או עבודה.

חובות התלמיד: חובתו להגיע בתלבושת אחידה, להיות נוכח בכל השיעורים ובכל הפעילויות הבית ספריות, למעט מקרים של היעדרות מסיבות מוצדקות, חובתו לשמור על רכוש בית הספר, להימנע מתקריות אלימות, להגיע בזמן לבית ספר ולכל שיעור ושיעור, להישאר בתחום בית הספר עד תום יום הלימודים, לקבל את סמכות כלל מורי בית הספר ועובדיו, להישמע לאיסור העישון בבית הספר, לשמור על טוהר הבחינות ולא להעתיק.

"נקודות" לדיון - האם קיים קשר בין אלימות לזכויות התלמיד:

* **אם קיים קשר בעיני הכותב:** הזכויות מבטאות התחשבות • התחשבות יתר עלולה לגרום לחוסר יראה • תחושה שהכול מותר • היעדר גבולות • העונשים על אלו שאינם מציינים לחובות, קלים מדי ואינם מרתיעים • הזכויות ממעיטות את הריסון העצמי בגלל התחושה שבסופו של דבר יתחשבו בתלמיד (ר' הזכות לשימוע על פי חוק זכויות התלמיד) • זכויות לתלמיד מתפרשות כחולשה של המערכת על ידי תלמידים אלימים - "הם לא יכולים לעשות לי כלום".

* **אם לא קיים קשר בעיני הכותב:** תלמיד מנומס ומתורבת יודע את הגבול בין חובות לזכויות - מה מותר ומה אסור • אלימות קשורה לאופי ולחינוך, ולא לזכויות • אין דבר בעולם שירתיע את התלמיד האלים, מפני שהוא אינו מסוגל להתאפק • הסיבות לאלימות אינן בגלל זכויות התלמיד.

משפטים מתוך המאמר שאפשר להתבסס עליהם: "מיעוט זה מרשה לעצמו לפגוע באחרים: בילדים, במבוגרים, באנשי חינוך, אם בגלל מצוקה אישית, אם בגלל בעיות משפחתיות, אם בגלל השפעות חברתיות – הסיבה לא משנה".

דוגמאות לדגמים של מאמר טיעון - צ"ח 44 (פירוט המאמרים לפי הדגמים מופיע בתחתית העמוד)

איכות מתחילה בשפת אם - בנוי על פי דגם א
הדברים מזעזעים וקשים לצפייה - בנוי על פי דגם ג
האם אכן המאגר הביומטרי טוב לאזרחי ישראל? - בנוי על פי דגם ד
ניסויים בבעלי חיים - האם קיימת הצדקה לקיומם? - בנוי על פי דגם ב

מאמר טיעון שעיקרו תגובה

ניסויים בעצלי חיים - האם קיימת הצדקה לקיומם - צ"ח 46

1. טענתה המרכזית של כותבת המאמר היא שאין לבצע ניסויים בבעלי חיים.
2. א. הטענות שהכותבת מפריכה הן –
(א) ניסויים בבעלי חיים הם כורח המציאות.
(ב) הקרבה של בעלי חיים יכולה לעזור בגילוי סיבות למחלות ובפיתוח תרופות, ומחקרים בבעלי חיים היו הבסיס לפיתוח חיסונים.
- ב. כותב המאמר... סובר כי..., (טענת נגד 1), במאמר... טוען הכותב... ש.... (טענת נגד 2)

3. א. הנימוקים שהכותבת משתמשת בהם כדי לבסס את טענותיה הם –
1. ניסויים בבעלי חיים אינם מצילים את האנושות, הם אינם מקדמים את המדע ואת המחקר הרפואי, אלא להפך, הם מעכבים את המדע ואת המחקר הרפואי.
 2. על פי מחקרים מהספרות המדעית, אמצעי מחקר מודרניים יעילים יותר.
 3. מחקרים על חיות לא רק שאינם יעילים, הם אף מסכנים את הציבור.
 4. הכשל העיקרי בניסויים בבעלי חיים נובע מההבדלים בין האדם לבין מינים אחרים של בעלי חיים,
- ב. - אציג את עמדתי השוללת... (הצגת הנושא)
 - אולם אני חולקת על כך. (טענת נגד 1)
 - היום ברור כי אין זה נכון. (הפרכת טענת נגד 2)
4. א. פסקה ב: אי הבנה... גורמת...
 פסקה ג: ניתוחי מעקפים... הודות ל...
 פסקה ד: ההוכחה בדבר... הביאה ל... / הודות למחקר זה...
 ב. נובע מ..., לכן...
5. א. צירוף המילים: עלינו... לעשות...
 ב. האמצעיים הרטוריים: מבנה מודלי ושימוש בגוף ראשון רבים
 הכותבת משתמשת במבנה המודלי לצורך המרצה לפעולה – "עלינו, החברה כולה, לעשות הכול...".
 השימוש במבנה מודלי שיש בו גוף ראשון רבים, יוצר קרבה בין המוען לנמען (פנייה אל הנמען) ועשוי להוביל להזדהות עם המסר ולהפעלתו של הנמען בנושא זה.

ניחון האנליטי הראיית - צ'א' 48

הצעה לפעילות

- א. שאלה מקדימה – מה ידוע לכם על חומת ברלין?
 (סקירה קצרה ומונחים הקשורים בנושא להעשרה מופיעים בהמשך)
- ב. במהלך הקריאה יש לסמן את העובדות (ההיסטוריות, הכלכליות, החברתיות) העולות מן הכתבה.
- ג. לאחר הקריאה כדאי לערוך דיון בכיתה באשר ליתרונות ולחסרונות שבחברה קומוניסטית מול חברה קפיטליסטית.
- ד. **כתיבת מאמר**
 כתבו מאמר, ובו דון ביתרונות ובחסרונות שבחברה קומוניסטית מול חברה קפיטליסטית וחוו את דעתכם בעניין.

חומת ברלין הייתה חומת בטון באורך כולל של כ-156 קילומטר אשר הקיפה את מובלעת ברלין המערבית שבשליטת מערב גרמניה. החומה חילקה את ברלין בין השנים 1961 ו-1989 לשני חלקים - ברלין המזרחית שבשליטת גרמניה המזרחית וברלין המערבית שבשליטת גרמניה המערבית. החומה נחשבה לאחד מסמליה העיקריים של המלחמה הקרה.

הפלת החומה ב-9 בנובמבר 1989 הייתה אירוע המסמל יותר מכל את נפילת המשטרים הקומוניסטיים באותן שנים, ואת איחוד גרמניה בשנת 1990, וחזרת ברלין המאוחדת להיות בירתה של גרמניה.

סוציאליזם – תנועה מדינית, חברתית, כלכלית ופילוסופית השואפת למשטר שוויוני שלא יהיו בו הבדלי מעמדות וניצול, ושתכליתו טובת הכלל.

קומוניזם - זרם בתנועה הסוציאליסטית בהגותו של קרל מרקס. הקומוניזם דגל בהעברת כל אמצעי הייצור והנכסים לבעלותם המשותפת של אזרחי המדינה וביטולם של כל הבדלי המעמדות תוך שמירה על שוויון כלכלי וחברתי ניכר. קרל מרקס תיאר את הקומוניזם כשלב הבא בהתפתחות החברה האנושית, אשר יביא לפתרון מצוקות האדם שנגרמו על ידי השיטה הקפיטליסטית.

קפיטליזם - שיטה כלכלית-חברתית שעל פיה אמצעי הייצור, השיווק והחליפין נמצאים בבעלות פרטית. בקפיטליזם פועל עיקרון היוזמה החופשית הקובע כי בעלי ההון חופשיים לנצל את רכושם כדי להפיק ממנו רווח בתנאים תחרותיים.

סטאלין - מדינאי סובייטי ושליטה השני של ברית המועצות אשר ירש את לנין אחרי מותו ב-1924 והנהיג את המדינה עד סוף חייו. היה מגדולי העריצים של המאה העשרים, והנהיג שלטון רודני אכזר שלוה ברצף של חיסולי מתנגדים או חשודים כמתנגדים ("טיהורים"), כליאת מיליוני אנשים במחנות של עבודת כפייה שהביאה למותם של מיליונים.

צ'רצ'יל - היה מדינאי, סופר והיסטוריון בריטי. זוכה פרס נובל לספרות. כיהן כראש ממשלת בריטניה בשנים 1940 - 1945 ובשנים 1951 - 1955. בשל נחישותו והחלטותיו בזמן מלחמת העולם השנייה, הוכר כאדריכל הניצחון על גרמניה הנאצית וכאחד מגדולי המדינאים במאה ה-20.

רוזוולט - היה נשיאה ה-32 של ארצות הברית. רוזוולט כיהן בין השנים 1932 - 1945, והיה היחיד מכל נשיאי ארצות הברית שנבחר למשרה הרמה ארבע פעמים ברציפות, מצב שגרר בעקבותיו את התיקון ה-22 לחוקת ארצות הברית. (משך כהונת הנשיא היא ארבע שנים, והוא יכול להיבחר לשתי תקופות כהונה בלבד) לאחר הצטרפותה של ארצות הברית למלחמה בעקבות מתקפת הפתע היפנית על פרל הרבור, הפגין רוזוולט מנהיגות ונחישות בעת שהוביל את ארצו בשותפות עם יתר בעלות הברית לניצחון במלחמה. בזכות הישגים אלה הוא זכור כאחד המנהיגים הבולטים במאה ה-20.

9 בנובמבר הוא תאריך חשוב הקשור גם בעם היהודי

בתאריך זה חל **ליל הבדולח** – הלילה שבין 9 ל-10 בנובמבר 1938 (ט"ז בחשוון תרצ"ט). בלילה זה ארגנו האס-אס והגסטאפו פוגרום מתוכנן היטב בכל ערי הרייך (בגרמניה ובאוסטריה). מאות בתי כנסת נהרסו או הועלו באש, אלפי חנויות ודירות נהרסו ונשדדו, יותר מ-200 יהודים נהרגו, וכ-17 אלף נעצרו ונשלחו למחנות ריכוז. מיליוני רסיסי הזכוכית של חלונות הראווה ושל הדירות שנהרסו כיסו את הרחובות ונצצו לאור הירח. מכאן הכינוי "ליל הבדולח". היו אלה לילות של רצח, של אימה ושל הרס, הלילות שהיו התרגיל הניסיוני שקדם למעשה הזוועה ולהשמדתם של מיליוני יהודים.

ביסוס הטענה – אמצעים רטוריים

תראיף 1 – *Je n'ai pas de regrets pour ce jour* – צא' 52

תשובות לשאלות בעמוד 54

1. ד"ר מרטין לותר קינג מעלה בנאומו את מצבו המושפל והמדוכא של השחור באמריקה. לטענתו, בעת הכרזת העצמאות של אמריקה הובטח כי כל בני האדם יהיו שווים ותוענקנה להם זכויות שוות. בנאומו אומר ד"ר קינג, כי אמריקה אינה מקיימת התחייבות זו, וכל הנוכחים בהפגנה דורשים לקיימה ולתת זכויות שוות לכל תושבי ארצות הברית.

2. א. **חזרות**

חזרות על מבנים תחביריים

לאחר מאה שנים, אנו מסרבים להאמין, עכשיו זה הזמן, אל לנו + שם הפועל: אל לנו לשגות, אל לנו לחפש, אל לנו לנהל, אל לנו לאפשר... לעולם לא נתרצה, שובו ל... יש לי חלום כי יום יבוא...
לנוה מדבר של חופש, של צדק ושל חרות, נוכל לעמול יחד, לשאת תפילה יחד, להיאבק יחד, להיכלא יחד, להגן על החרות יחד, תנו לחופש להדהד מ....

חזרות על מילים

ילדים שחורים קטנים וילדות שחורות קטנות, ילדים לבנים קטנים וילדות לבנות קטנות.
השחור/השחורים, שטר התחייבות, המְחָאָה, המילים "גזע"/"גזעיים"/"גזענות",
צדק, חוסר צדק, המילים "חופש"/"חופשי", הדחיפות העזה של העכשיו, מהדחיפות של רגע זה

ניגודיות

1963 אינה אחרית כי אם ראשית, העמק האפל והשומם ... לנתיב שטוף השמש, מהחולות הטובעניים... אל האדמה המוצקה... קיץ מחניק וסתיו מרענן, שחורים ולבנים, יהודים וגויים, פרוטסטנטים וקתולים,

נרדפות

לא תנוח ולא תשקוט... הדחיפות העזה של העכשיו, הדחיפות של רגע זה

מטפורות

השחור חי על אי בודד של עוני, בלב אוקיינוס רחב של שגשוג חומרי
הלילה הארוך של עבודתם
העמק האפל והשומם של ההפרדה הגזעית לנתיב שטוף השמש של צדק גזעי
מהחולות הטובעניים של חוסר צדק גזעני אל האדמה המוצקה של האחוה
סופת המהפכה תימשך... עד שיפציע היום הבהיר של הצדק
להרוות את צימאוננו לחופש על ידי שתייה מכוס המרירות והשנאה
הצדק לא יזרום כמים, וזכויות כזרם עז
חתירתכם לחרות הותירה אתכם חבולים מגלי הרדיפות ופצועים מרוחותיה של מדיניות אכזרית
חייליו הוותיקים של הסבל
אל נתפלש במעמקי הייאוש
מדינה אשר לוהטת בחום אי הצדק
נוכל לחצוב מִהר הייאוש אבן של תקווה
נוכל לשנות את הצלילים הצורמים באומתנו לסימפוניה יפיפייה של אחווה

שדות סמנטיים (שאינם רלוונטיים לטקסט)

טבע - עמק, נתיב, אדמה, סופה, יפציע יום בהיר, קיץ מחניק וסתיו מרענן, נווה מדבר
בנקאות – שטר התחייבות, המחאה גרועה, צ'ק ללא כיסוי, אין בחשבון די "מימון" בכספות...
לפדות את ההמחאה
מוזיקה – נוכל לשנות את הצלילים הצורמים באומתנו לסימפוניה יפיפייה של אחווה,
צבא – חייליו הוותיקים של הסבל

פנייה אל הנמענים

שימוש בגוף ראשון יחיד

אני שמח להיות עמכם היום, יש דבר אחד שאותו חייב אני לומר לבני עמי, היום ידידי אומר לכם,
יש לי חלום, כי יום יבוא, וארבעת ילדי

שימוש בגוף ראשון רבים

אומתנו, בצלו הסמלי אנו עומדים היום, באנו לכאן, הגענו לבירת אומתנו, אנו מסרבים להאמין, הגענו על
מנת לפדות את ההחאה... שתעניק לנו, לפי דרישתנו... בתהליך קבלת מקומנו המוצדק,
אל לנו... להרוות את צימאוננו לחופש, מאבקנו ינוהל... חייבים אנו... רבים מאחינו הלבנים, ייעודם
בייעודנו, גורלם הוא גורלנו, דרורם קשור... בחרותנו, אל לנו להלך לבדנו, עלינו להתחייב... לעולם נצעד
קדימה, לא נסוב לאחור, לעולם לא נתרצה, כל עוד טפנו... זוהי תקוותנו, זוהי אמונתנו, ...עמה נוכל לחצוב,
כשנאפשר לחופש להדהד... אזי נוכל להחיש... יום יבוא ונהיה חופשיים

תנו לחופש להדהד, שובו למיסיסיפי... שובו... היום ידדיני אומר לכם

ציטוטים (מהתנ"ך ומשירים אמריקאיים מוכרים לקהל הנוכחים)

"כֹּל-גֵּיאָ, יַנְשָׂא, וְכָל-הָרַגְבָּעָה, יִשְׁפְּלוּ; וְהָיָה הָעֶקֶב לְמִישׁוֹר, וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה. וְנִגְלָה, כְּבוֹד ה'; וְכָאוּ כָל-בְּשָׂר יַחְדָּו, כִּי פִי ה' דָּבַר". (ישעיהו מ', ד)

ב. הנואם מרבה באמצעים רטוריים כדי לשכנע את המאזינים בצדקת דבריו, כדי להעביר את מסריו בצורה משכנעת. החזרות והמילים הנרדפות מדגישות ומבליטות את עמדת הכותב, מגבירות את עוצמת המסר ומעוררות את רגשותיו של המאזינים. הנואם פונה אל הרגש, אל תחושת הקיפוח של מאזיניו ומנסה לשתף אותם בתחושה שהם והוא עומדים בחזית אחת בדרישתם הצודקת לזכויות שוות לציבור האפרו-אמריקני. המטאפורות שבהן משתמש הנואם ממחישות למאזינים את המסר ואת המציאות שבה הם חיים, והן מדגישות את כוונת הנואם - השחור חי על אי בודד של עוני, בלב אוקיינוס רחב של שגשוג חומרי. שימוש בגוף ראשון ושני יוצר מעין דיאלוג בין הנואם לבין הקהל ויוצר אצלו מעורבות והזדהות עם המסר - אנו לא נוותר ולא נשקוט עד שמצבנו ישתנה (חייב אני לומר לבני עמי... דרישתנו, מאבקנו, חרותנו). שימוש בגופים אלו מדרבן וממריץ את קהל המאזינים לפעול למען מטרה משותפת - עתיד טוב יותר לנו ולילדינו. (הביטוי "אפרו-אמריקני" לא היה בשימוש בתקופת הנאום, והנואם משתמש במילה "שחור")

3. א. לותר קינג בוחר לשלב בנאומו ציטוטים שנלקחו מהתרבות "השחורה" - ציטוטים המוכרים לקהל שומעיו ויוצרים קשר מיוחד בין הנואם לבין שומעיו. הנואם פונה אל קהל שברובו הוא אנשים מאמינים. הוא משלב קטע מן התנ"ך המדבר על תקווה לעתיד טוב יותר, הוא משלב קטע מתפילה שחורה ישנה, המדברת על חופש (סיום הנאום), וכן הוא מצטט שיר אמריקאי, המדבר על חופש וחרות. מקורות אלה נוגעים ללבם של המאזינים, מעשירים את לשונו של הנואם ומעבירים את המסר בצורה מעצימה.

ב. שימוש בציטוטים בטקסט טיעון נעשה להשגת מטרות אחדות:

העלאת המשלב הלשוני של הטקסט, הסתמכות על גורמים בני-סמך, ויצירת קרבה בין המוען לנמען.

4. הבעת דעה אישית

5. ד"ר קינג מביע את עמדתו בצורה גלויה ומפורשת. הוא מציין את מצבו המקופח של האדם השחור באמריקה, ודורש בצורה מפורשת ונחרצת לשנות את המצב.

שאלות טרום קריאה

- א. קראו את הפסקה הראשונה של המאמר ואת הפסקה האחרונה שלו, וציינו מהי תפקידה של כל אחת מן הפסקות. תשובות אפשריות:
- * הפסקה הראשונה – הצגת התופעה / הבעיה – (גירוש העובדים הזרים מישראל)
- * הפסקה האחרונה – דעת הכותבת ומסקנתה – האטימות של המדינה בנושא
- ב. האם מה שנאמר בפסקה האחרונה עולה בקנה אחד עם תפקידה של הכותבת? תשובה אפשרית:
- אכן הפסקה האחרונה עולה בקנה אחד עם תפקיד הכותבת.
- מאחר שהכותבת היא יו"ר מוקד סיוע לעובדים זרים, יש לצפות שבכתבתה היא תצא כנגד גירושם.

ניתוח המאמר

- א החל באחד בספטמבר מתכוונת מנהלת ההגירה לעלות מדרגה במלחמתה נגד העובדים הזרים השוהים ללא היתר ולעצור ולכלוא משפחות שלמות, לרבות ילדים. הקמפיין התקשורתי המאיים והמסית לגזענות של השבועות האחרונים היה אמור להכשיר את הקרקע ל"גולת הכותרת" של מדיניותה: גירוש המשפחות.
- ב מעצר ילדים הוא צעד קיצוני, לא מוסרי ובלתי נסבל. אם תממש את כוונתה, הרי בכך חוצה ממשלת ישראל קו אדום מוסרי. מדיניות זו מחפירה, ויש בה התאכזרות לילדים מוכי גורל. מעצר ילדים חפים מפשע הוא דבר שאין הלב והדעת יכולים להשלים עמו, והוא עומד בניגוד גמור לאמנה הבין-לאומית לזכויות הילד, שישראל חתומה עליה. אפשר אף לתהות אם הפקודה לעצור ילדים היא בלתי חוקית בעליל, וכל תקוותנו היא שאם ממשלת ישראל לא תחזור בה ממדיניותה זו, יימצאו שוטרים שמצפונם יניא אותם מליטול חלק במעשה כה מקומם ומחריד.
- ג עצוב להיווכח שממשלת ישראל מתכחשת לתולדות עם ישראל ולקחינה. היהודים היו מהגרים בלתי חוקיים בכל ארצות תבל, ורק בזכות הנכונות של חלק מהארצות המארחות לקלוט אותם, ישנן כיום קהילות יהודיות בכל היבשות. טיעון "הסכנה הדמוגרפית" מופרך מיסודו, שהרי בכמה ילדים מדובר? מנתוני עיריית תל אביב עולה כי כ-2,500 ילדי עובדים חיים בתחומי העיר: רוב משפחות מהגרי העבודה נוהגות לשלוח חזרה לארצות המוצא את הילדים הבוגרים. אז מי נשאר כאן לרוב? ילדים שהוריהם נפגשו כאן ואינם נתינים של אותה מדינה. הילדים האלה נטולי אזרחות, ועובדה זו גורמת לקושי בעזיבה כי אין להם בעצם לאן לחזור. במקרים אלה, מרכז חיי הילד נמצא מעשית בישראל. ילדים אלה התחנכו בישראל (בהתאם לחוק חינוך חובה), מדברים עברית ומזדהים עם אוכלוסיית המדינה. מדוע להתעקש ולגרשם?
- ד שהייה בלתי חוקית של הוריהם היא אכן עברה על חוק הכניסה לישראל. אולם האם זה מצדיק מדיניות ברוטלית, מעצרים אלימים, איומים והפחדות, לא כל שכן כלפי ילדים? מדוע הילדים צריכים לסבול בשל החלטת הוריהם להציל את נפשם בכל מחיר? מה עם עקרון זכויות האדם, המהווה בסיס ערכי לכל מדינה דמוקרטית? ומה ביחס לשלטון החוק במובנו המהותי? ואם מדינת ישראל כל כך לא מעוניינת במהגרי העבודה, מדוע היא ממשיכה להביא לכאן אלפי עובדים מדי שנה? מדוע לא לנהוג כיתר המדינות הדמוקרטיות ולשקול לגליזציה של מי שנמצא כאן, במקום להביא רבבות עובדים חדשים?
- הצגת התופעה / הבעיה
- נגד גירוש ילדי הזרים
- ההיסטוריה של עמנו
- טענת הממשלה בעד הגירוש והפרכתה ע"י הכותבת
- השאלות המתעוררות נגד הגירוש
- הצעה לפתרון

משטרת הגירוש "חזקה על חלשים". היא נטפלת לילדים ולא נוגעת בחברות כוח האדם ובמעסיקים גדולים, שהצטברו נגדם תלונות על עושה, ניצול, החרמת דרכונים ועוד. אלה ימשיכו להביא לכאן עובדים שינוצלו, וכתוצאה מכך יעזבו את המעסיקים, יהפכו לשוהים בלתי חוקיים, ייעצרו ויגורשו וחוזר חלילה. מדוע איננו רואים תשדירים בסגנון "ניצול עובדים זרים", "הלנת שכר", "אי תשלום שכר מינימום", "החרמת דרכונים" – כל אלה הם עבירות על החוק. מנהלת ההגירה פותחת במבצע להבטחת זכויותיהם של העובדים הזרים. מעסיק שייחפס מפר את חוקי העבודה, צפוי לקנסות גבוהים ולמאסר. ניצול עובדים - זה לא חוקי, וזה לא עובד.

בתחום של הטיפול בעובדים הזרים, לא רק שישראל אינה מהווה "אֹרֶךְ לַגּוֹיִים", אלא שלאורך השנים מתאפיינת מדיניות ממשלתה באטימות לב ובדאגה בלעדית לגופים אינטרסנטיים. מדינת ישראל מעוניינת בעבדים, לא בעובדים. מעצר וגירוש הילדים, אם יצא לפועל, יהיה אֹתָ קִלּוֹן עַל מצחה של הממשלה. בהיעדרה של תגובה ציבורית הולמת, קלון זה יהיה גם מנת חלקה של החברה הישראלית בכללה.

תשובות לשאלות המופיעות בספר בעמוד 56

1. א. I. מדיניות הממשלה היא גירוש העובדים הזרים וילדיהם מהארץ.
II. הממשלה מצדיקה מדיניות זו בטענה שהעובדים הזרים יתרבו בצורה משמעותית ויהוו סכנה דמוגרפית.
(פס' ג)
- ב. I. טענת הנגד: "טיעון 'הסכנה הדמוגרפית' מופרך מיסודו".
כאשר כותבים מאמר טיעון, על טענות הנגד להיות קצרות וענייניות. הן יכולות להציג את הטענה בצורה גלויה, מרומזת או סמויה. כל שאר הפסקה מטרתה היא להפריך את טענת הנגד שאותה מעלה הכותב.
פסקה ג במאמר זה היא דוגמה לכך. כדאי להתייחס להערה זו כאשר נדרשים לכתוב מאמר טיעון.
II. המילה "מופרך".
- ג. הכותבים נוהגים להציג טענות מנוגדות ולדחותן כדי להדגיש את טענתם, כדי להבליט את המסר המרכזי, כדי להגביר את האמינות ואת המהימנות של הדברים שאותם הם מציגים במאמר וכדי לשכנע את הקורא לגבי המסר שהם רוצים להעביר. כמו כן מטרתם היא ליצור דיאלוג עם הנמען.
בשאלה זו העוסקת בצד הפרגמטי-רטורי של טקסט טיעון, יש להתייחס למטרתן של טענות הנגד במאמרי טיעון באופן כללי, ולא להתייחס לטענות שעלו בטקסט מסוים זה.
2. לטענת הכותבת, מעצר ילדים הוא צעד קיצוני, לא מוסרי ובלתי נסבל. היא רואה בכך מדיניות מחפירה, שיש בה התאכזרות לילדים מוכי גורל.
3. הכותבת מבססת את טענתה באמצעות השוואה בין ההיסטוריה של עם ישראל, עם של מהגרים בלתי חוקיים בארצות תבל, לבין מצבם של העובדים הזרים בארץ. המטרה - להצדיק את טענתה שהפעולות נגד העובדים הזרים אינן מוסריות, לשכנע שהעובדה שמדינות שונות אירחו את היהודים בארצותיהם גרמה לכך שיש קהילות יהודיות בכל היבשות. וכך לדעתה צריכה לנהוג גם ממשלת ישראל.
4. הכותבת מביאה דוגמה מהעיר תל אביב ואומרת שמדובר במספר מצומצם בלבד של ילדים, ומספר זה אינו יכול להביא לסכנה דמוגרפית.

5. א. בפסקה ד יש ריבוי של שאלות רטוריות.
 ב. השאלות הרטוריות מקרבות את הקורא לדעתה/עמדתה של הכותבת, מנסות להשפיע עליו להסכים עם דבריה.
 הן גורמות לקורא לחשוב על השאלה ולערוך מעין דיון עם עצמו, ותוך כדי כך להעלות ספקות בנוגע למדיניות הממשלה.
6. א. הפירוש הוא שיא, החלק המרשים ביותר.
 ב. הנימה העולה מביטוי זה היא נימה צינית, עוקצנית, לעגנית (להבעת אירוניה).
7. א. דוגמאות מהשדה הסמנטי: התאכזרות (א), (מדיניות) ברוטלית (ד), (מעצרים) אלימים (ד), איומים (ד), הפחדות (ד)
 ב. קונוטציה שלילית
 ג. באמצעות השדה הסמנטי והקונוטציה השלילית הכותבת מעצימה את הטיעון שלה נגד מדיניות הממשלה. כמו כן הם מעוררים אצל הקורא רגשות חמלה והבנה כלפי העובדים הזרים ומעמידים את הקורא במקומו של העובד הזר.
8. המלצותיה של הכותבת הן לשקול לגליזציה (לגיטימציה, חוקיות) לעובדים הזרים הנמצאים כבר בארץ, לטפל בחברות כוח האדם העושקות את העובדים הזרים ולהבטיח את זכויותיהם. טענתה המרכזית של כותבת המאמר הייתה נגד מעצרים של ילדי העובדים הזרים. המלצותיה ימנעו את הצורך בגירושם.
9. א. בקטע הנלווה קיימת תמיכה במדיניות הממשלה - גירוש ילדי העובדים הזרים.
 ב. הנימוקים הם:
 * תחרות כלכלית חברתית (אובדן מקומות עבודה, שחיקת השכר ונטל התקציבי)
 * איום לאומי על הרוב היהודי בישראל
 * שמירה על צביון המדינה

טקסט ג – נתונים על מספרי העובדים – עמ' 58

מדינת ישראל היא מדינה מתקדמת. רבים מעדיפים שלא לעבוד במקצועות כמו סיעוד, בניין, חקלאות ושאר המקצועות המופיעים בטבלה. מקצועות אלו דורשים לרוב עבודה פיזית קשה והגמול הכספי נמוך.

1. הצגת הנושא: העובדים הזרים בישראל

- * מי מוגדר כ"עובד זר"? אדם העובר למדינה אחרת כדי למצוא בה פרנסה. הוא איננו אזרח ואיננו תושב במדינה שבה הוא עובד. חלק מהעובדים הזרים קיבלו היתר עבודה מהמדינה בגלל מחסור בידיים עובדות מקומיות וחלק הגיעו לעבודה בדרכים לא חוקיות.
- * מספר העובדים הזרים בישראל - בין מאתיים אלף לשלוש מאות אלף עובדים זרים.
- * מהיכן מגיעים העובדים הזרים? - בדרך כלל ממדינות ומאזורים שיש בהם מצוקה כלכלית - רומניה, בולגריה, הפיליפינים, תאילנד, הודו, ומאזורים שבהם קיימת סכנה קיומית בגלל מלחמות אזרחים כדוגמת סודאן ואריתריאה.
- * מתי נוצרת בעיה לעובדים הזרים? - כשאין בידם אשרת עבודה מתאימה מטעם המדינה המוטבעת בדרכונם.

2. הגורמים לגירושם של העובדים הזרים

- * גורם חוקי - כאשר אין לעובד אשרת עבודה בתוקף או אין לו אשרת עבודה בכלל, אסור לעובד להישאר בארץ ועליו לחזור לארץ מוצאו. אי שמירה על החוק תעודד עובדים זרים נוספים להגיע לישראל ולהישאר בה.
- * גורם לאומי - חוק השבות של מדינת ישראל חל רק על יהודים. מי שאינו יהודי, אין לו זכות להתאזרח בארץ שהיא מדינת הלאום היהודי.
- * גורם דתי - השארת העובדים הזרים בישראל עלולה לגרום להתבוללות ולפגוע בצביון היהודי של המדינה.
- * גורם כלכלי - העובדים הזרים מוכנים לעבוד בשכר מינימלי, ולכן גוזלים את מקור הפרנסה של הישראלים שאינם מוכנים לעבוד תמורת שכר זעום. הם גם נהנים משירותי הרווחה והבריאות על חשבון משלם המיסים הישראלי, ובכך יוצרים עומס כבד על מערכות הרווחה והבריאות.
- * גורם חברתי - העובדים הזרים מגדילים את פערי המעמדות בתוך החברה הישראלית. רובם חיים בתנאי עוני מחפירים, והם מועדים לפשע ולאלימות.

3. השלכות הנובעות מן הגירוש על המגורשים ועל בני משפחותיהם

- * השלכה כלכלית - חלק מהמגורשים נידונים לחיי עוני ומחסור בארץ מוצאם.
- * השלכה קיומית - חלק מהמגורשים נידונים לסכנת חיים בגלל מלחמות עקובות מדם במולדתם (למשל בסודאן ובאריתריאה).
- * השלכה נפשית - רבים התאקלמו בארץ וחלקם אף הקים פה משפחות. עקירתם בכוח מהמדינה שהם רואים בה את מדינתם היא אקט משפיל, מבוזה, אכזרי ולא אנושי שעלול לגרום לטראומה נפשית, בעיקר לילדי העובדים הזרים, שגדלו בארץ ומרגישים בה כישראלים לכל דבר. לילדים אלו אין כל קשר לארץ המוצא של הוריהם. חלקם אף רוצים להתגייס לצה"ל.

4. ההשלכות הנובעות מן הגירוש על החברה הישראלית

- * השלכה מוסרית – הגירוש נוגד את המוסר היהודי, והוא ביטוי להידרדרותה המוסרית של החברה. המדינה היא זו שהביאה אותם (אלו שהגיעו באישור), ועליה לקחת אחריות ולהבין שיש מי שיבקשו להשתקע בה ואף ללדת בה ילדים.
- * השלכה תדמיתית – ישראל תצטייר בעולם כמדינה גזענית שאיננה קולטת זרים, ופועלת נגדם בצורה כוחנית שאיננה מתיישבת עם דימויה כחברה מערבית תרבותית.
- יש לזכור שאנו כעם גורשנו והיינו פליטים במשך שנים רבות. רבים לא היו שורדים לולא עזרתם של התושבים בחלק מן המדינות שקלטו יהודים.
- * השלכה תעסוקתית - יוצר מחסור בידיים עובדות, כמו למשל בחקלאות ובסיעוד.
- יש לציין כי מרבית הישראלים אינם מוכנים לעבוד בעבודות שבהן מועסקים העובדים הזרים בשכר עבודה זעום. העובדים הזרים נטלו את מקומם של העובדים הפלסטינאים, לכן אין לטעון שהם נטלו את מקומם של הישראלים.

5. דרכים לטפל בבעיית הגירוש של העובדים הזרים

- * הקמת ועדה שתשקול את עניין גירושו של כל עובד - כל מקרה ידון לגופו לפי קריטריונים שייקבעו (למשל לאיזו מציאות הם יקלעו בארץ מוצאם אם יגורשו אליה – מלחמה, מגיפות, עוני, טרור, בצורת). ועדה זו היא שתקבע מי יוכל להישאר בארץ ומי יאלץ לשוב לארץ מוצאו. הוועדה תפעיל גם שיקולים הומאניטריים בהחלטותיה.
- * יצירת תמריצים כספיים לעובדים הזרים כדי לעודדם לשוב לארץ מוצאם.
- * התוויית מדיניות לרבות חקיקה מוסדרת לגבי הקריטריונים של הבאת עובדים זרים ומשך שהייתם בארץ.

הצעה למשימת כתיבה נוספת

פגיעה בילדים בכל דרך שהיא על ידי מבוגרים היא מעשה בלתי מוסרי ולרוב אף בלתי חוקי בעליל. כתבו מאמר טיעון, ובו דונו בחשיבותה של ההגנה על שלומם של ילדים מפני פגיעה על ידי מבוגרים, הביעו את דעתכם בנושא ובססו את עמדתכם.

נקודות למחשבה

1. תופעת ההתעללות בילדים

- סוגי האנשים שעלולים לפגוע בילדים – מבוגרים המוכרים לילד (קרובי משפחה, שכנים, עובדי מערכת החינוך כמו מורים, מדריכים או נותני שירותים למיניהם כמו זבנים, חשמלאים, שרברבים, טכנאים ועוד).
- מבוגרים שאינם מוכרים לילד כמו סוטי מין, פדופילים, פסיכופטים ואף נותני שירות שאינם מוכרים (כנ"ל).
- סוגי ההתעללות:
 1. התעללות גופנית – מכות בידיים או באמצעות חפצים, דחיפות, סטירות ובעיטות.
 2. פגיעה מינית – מגע מיני, הטרדה, ליטופים ונשיקות, חשיפה של אברי מין בפני הילד.
 3. התעללות נפשית – דחייה, השפלה, בידוד, הפחדה, התעלמות, השחתה (של נפש הילד כמו עידוד לפעילות הרסנית הפוגעת בסביבה).
 4. הזנחה – שלילת מזון, ביגוד וטיפול רפואי, מיעוט במגע פיזי ותקשורת לקויה, אי טיפוח הילד מבחינה היגיינית וחינוכית (תספורת, קיצוץ ציפורניים ועוד).
- דוגמאות – האם המרעיבה, רצח רוז פיזאם, החסיד המתעלל אליאור חן, הגנת מאשקלון ועוד.

2. הנזקים הנגרמים לילדים כתוצאה מפגיעה בהם

נזקים פיזיים

- כאבים באיברים שונים בגוף: כאבים חיצוניים - באיברים שנפגעו בתקיפה הפיזית
כאבים פנימיים - כאבי בטן וכאבי ראש
- פגיעה באיברים שונים בגוף בעקבות תקיפה או הזנחה
- מחלות שמקורן על רקע נפשי או כתוצאה מהזנחה פיזית

נזקים נפשיים והתנהגותיים

- תחושת ביטול עצמי ודימוי עצמי נמוך או הערכה עצמית נמוכה
- הסתגרות ובדידות, שקט ופסיביות
- התנהגות אנטי חברתית - אלימות ותוקפנות
- הפרעות אכילה
- התמכרות לסמים ולאכזריות
- גילוי סימני דיכאון, עצב, חולמנות ואטימות רגשית
- נטייה לפגיעה עצמית עד כדי התאבדות
- הדחקת רגשות והתנהגות רבוטית
- אובדן אמון בבני אדם ופחד מכל מגע וקשר עם בני אדם
- האשמה עצמית
- קושי ביצירת קשרים חברתיים ובהתבגרות – קושי ביצירת קשר זוגי תקין

3. דרכים לטפל בילדים הנפגעים

- דיווח מיידית על כל מקרה לרשויות, למועצה לשלום הילד, לשלטונות אכיפת החוק, כמו משטרה.
- הענקת טיפול פסיכולוגי לכל ילד שנפגע
- הרחקת ילד מהבית במקרה של התעללות בתוך המשפחה ומסירתו למשפחה אומנת או למסגרת תומכת אחרת כמו מעון משפחתי או פנימייה

1. ערך אנציקלופדי

העיירה סאס-פה ממוקמת בדרומה של שווייץ סמוך לגבול עם איטליה. העיירה פרושה למרגלות ההר הגבוה ביותר בשווייץ - הדום. סאס-פה המכונה "פנינת האלפים", שוכנת בגובה 1,800 מטרים. היא מוקפת ב-13 פסגות ענק לבנות המתנשאות לגובה שמעל ל-4,000 מטר ומסביבה קרחונים מדהימים. במקום שוררים תנאי השלג הטובים ביותר באירופה. התנועה בעיירה מתאפשרת רק בכלי רכב חשמליים בשל האווירה המיושנת והמסורתית שעליה שומרים תושבי המקום. בדרך זו לא רק האוויר נשמר נקי יותר, אלא בכל האתר שורר שקט מבורך. מעל העיירה בגובה של יותר מ-3,500 מטרים שוכן אתר הסקי. אל האתר מגיעים בקרוניות-רֶפֶבֶל סגורות ובאמצעות רכבת תחתית הקרויה "מטרו אלפיני". סביב האתר פרושים הרים לבנים עם שלג-עד. רחובותיה של העיירה צרים ושקטים, וכדי לשמור על צביונה הוחלט לא להפוך את המקום לאתר בין-לאומי.

2. עלון מידע

הרקע: העיירה סאס-פה ממוקמת בדרומה של שווייץ סמוך לגבול עם איטליה. העיירה פרושה למרגלות ההר הגבוה ביותר בשווייץ - הדום. סאס-פה המכונה "פנינת האלפים", שוכנת בגובה 1,800 מטרים. היא מוקפת ב-13 פסגות ענק לבנות המתנשאות לגובה שמעל ל-4,000 מטר, ומסביבה קרחונים מדהימים. במקום שוררים תנאי השלג הטובים ביותר באירופה.

איך מגיעים? עדיף לטוס לז'נבה ומשם להמשיך ברכבת או באוטובוס. לא מומלץ להגיע למקום ברכב. אסור להיכנס לעיירה ברכב, והחנייה בשולי העיירה עולה כסף רב.

התנועה בעיירה: באמצעות כלי רכב חשמליים (מוניות ורכב שירות של בתי המלון)

ציוד הסקי הנדרש: מגלשיים ומקלות סקי ל-6 ימים

העלייה לאתר: באמצעות קרוניות-רֶפֶבֶל סגורות ובאמצעות רכבת תחתית הקרויה "מטרו אלפיני".

לינה: באתר קיימים כמה מלונות הכוללים ארוחת בוקר, ברכת שחייה מחוממת וסאונה. יש אפשרות לישון בצימרים ולקנות מזון משובח בסופרמרקטים.

יתרונות: מיקום מעולה בין קרחונים ופסגות מדהימים. כפר מסורתי נטול תנועת מכוניות.

אנו מבקשים מכל המבקרים לשמור על השקט ברחובותיה של העיירה.

ביקור מהנה,
מנהלי האתר

3. שם המספר:

אלף ושמוןה מאות מטרים, שלושת אלפים וְחֲמֵשׁ מאות מטרים, שלוש עשרה פסגות, ארבעת אלפים מטר

המאפיין הלשוני של הטקסט: המשפטים הם משפטים בעלי נושא סתמי (מתחילים...). משפטים כאלה מאפיינים טקסט הוראות או טקסט שימושי (טקסט שמטרתו להדריך ולהפעיל).

הגייה נכונה של המספרים:

שני תפוזים / אגסים / תפוחים / אפרסמונים
חמישים גרם שקדים / אגוזים
כוס אחת מיץ
כוס אחת התלהבות

הפרסומת - עמ' 64

1. סביר להניח, שרוב התלמידים יבחרו במודעת הפרסומת מכמה סיבות:
 - המידע ממוקד - מנוסח בנקודות קצרות הממקדות את הקורא בעיקרי הדברים
 - מושכת את העין ומשתמשת באמצעים חזותיים - האיורים, הסיעוף, ההדגשות, הגופנים השונים
 - משלבת משחק המילים - הצחוק ברצינותואילו בטקסטים יש שימוש במלל רב, בהסברים ארוכים, שחלקם מדעיים ודורשים קריאה מרובה והתעמקות בנושא.
2. א. כפי שראינו בטקסטים ובמודעת הפרסומת, לצחוק יש יתרונות בריאותיים רבים, והוא עשוי להיות אמצעי יעיל לשיפור איכות החיים. ביסוס עובדות אלו נתמך על ידי חוקרים, ומכאן שהצחוק הוא עניין רציני.
 - ב. בפרסומת יש שימוש בשתי מילים מנוגדות - צחוק ורצינות. מטרת המנחה של הסדנה היא שאמנם היא תעסוק בצחוק, אך כמנחה היא לוקחת את הטיפול במלוא הרצינות.

הרחבת המושג אוקסימורון:

מקורו של המונח ביוונית, ופירושו "חד". השימוש באוקסימורון יוצר פרדוקס, משמעות חדשה שהיא מעבר להיגיון, וזאת במטרה להגביר את הרושם ואת ההפתעה בצורה ברורה וחדה. כיום אנשים רבים משתמשים במונח אוקסימורון כדי לתאר ניגוד כלשהו, ניגוד מכוון וברור כאמצעי רטורי ובכוונה תחילה.

1. הביקורת – במדינת ישראל לא דואגים לנכים ולא מתחשבים בצרכים המיוחדים שלהם. הביקורת מופנית אל החברה הישראלית כולה ובמיוחד לאתרי בילויים שאינם מתחשבים בנכים.

2. ההשוואות:

א. התייחסות לנכים

בחוו"ל: קבוצות של נכים המלווים במדריכים מאירי פנים המטפחים את הנכים ומשקיעים בהם. בישראל: התעלמות מצורכי הנכים וממצוקתם מצד בעלי המתקנים ומצד הציבור העוקף אותם.

ב. סידורים מקלים לנכים

בחוו"ל: "אל-תור" בכניסה למתקנים השונים
בישראל: אין "אל-תור" או כל סידור אחר המקל על הנכים.
המטרה: השוואות אלו באות לחזק את עמדת הביקורת של הכותבת כלפי המצב הקיים בארץ.

3. א. חבריה צעירים עקפו אותו מנצלים את קשיי... (ב)

כעת מתברר שהתעלמות מנכים נהפכה לנורמה מקובלת (ג)

בעלי הסופרלנד מתחמקים מהסברים (ד)

הצלילים האפלים של אלימות והתפוררות חברתית... (ה)

ההחלטה של בעלי הפארקים הללו מעוררת סלידה וזעזוע. (ה)

ב. נימה של כעס ותסכול

ג. מעתה, אישה כמוני לא תפריע לזרימת הלקוחות הבריאים. (ג)

משפט זה מגביר את תחושת הכעס והתסכול.

ד. פלאי עולם (א), מאירי פנים (א), השקעה וטיפוח (א)

שני הצירופים האחרונים מיוחסים למדריכים בחוו"ל שליוו את קבוצות הנכים.

טקסט ביקורת

ג'ריות" ורבות" - מהפק - צ' 68

1. ביקורת על תכנית העונה החדשה של תזמורת הקאמרטה ועל אופי הנגינה והביצועים של נגני התזמורת. התפעלות מכל מה שהתזמורת מציעה.

2. א. חזרות - מהפך (בכותרת, פסקה ב, סוף הטקסט)
שימוש בשורש ה-פ-כ - מהפך, המפה התהפכה (פסקה ב)
לא נשמעות כאן יריות... כאן לא שומעים... כאן יש אחידות. (ג)
שמות תואר - (תכניות) מרתקות (ב)
(תזמורת) בעלת צליל אחיד (ג)
(כגוף) בעל צליל עם סגנון נהדר (ג)
(יופי) מוזיקלי אמיתי (ד)
(שתי מקהלות) מעולות (ה)
מיטב (הזמרים והנגנים...) (ה)
מילים מעצימות - פתאום זה בא (ב)
הוא המלך (ו)
מטפורות - לא נשמעות כאן יריות של צלילים...
"המתיאוס פסיון" של באך מתחבק עם "המשיח" של הנדל.
בקאמרטה טאטאן החוצה את הבינוניות המוזיקלית.
סלנג - התזמורת... צוחקת על כולן.
שימוש בגוף ראשון - מתחילות לחזר אחרינו, הקהל
לפנינו יופי מוזיקלי אמיתי
לרגש את כולנו
פנייה בגוף שני - גבירותיי ורבותיי
מילה או שתיים בין שתי נקודות - מהפך (פסקה ב), איזה קולות! (ה), זה המהפך (ו)
שאלות רגילות ורטוריות - איך תזמורת הקאמרטה הקטנה הפכה לגדולה? (א)
ועל זה אפשר לוותר? (ה)

ב. באמצעות אמצעים רטוריים אלו הכותב מעביר לקהל הקוראים את תחושותיו, את רגשותיו ואת התפעלותו מתזמורת הקאמרטה הישראלית. ללא אמצעים אלו הטקסט היה רדוד, ואנו הקוראים לא היינו יכולים לחוש את החוויה שחוה הכותב במהלך האזנה לנגינת התזמורת ובראותו את תכניתה המוצעת של התזמורת.

3. חנוך רון משבח את התכנית המוצעת של תזמורת הקאמרטה, את איכותה המוזיקלית ואת איכות הנגינה של נגניה. הוא משבח ומהלל את מנצחה של התזמורת, את בחירתו ביצירות מוזיקליות מיוחדות ואת השילוב ביניהן וכן את השילוב בין המנצחים, המקהלות וסולנים, הלוקחים חלק בביצוע היצירות.

1. פנייה בגוף שני אל האדם שעליו נישא ההספד : סבא, אתה היית..., הערכתך ואהבתך ליוו אותנו ועוד הרבה (כמעט כל משפט בהספד)

פנייה בגוף שני אל הנמענים (קהל הנוכחים בהלוויה) : תסלחו לי שאני לא....

דיבור בגוף ראשון (יחיד ורבים) : אני רוצה לדבר על סבא שלי. מאתמול אני רק מתעוררת לסיוט. החיבוק החם שהיה שמור רק לנו. אנחנו פה למטה אוהבים אותך המון. ועוד

שימוש במטבעות לשון : עמוד האש שלפני המחנה, הקרקע נשמטה תחת רגלנו, משיירת מלאכי שמים

ריבוי שמות תואר : אסון לאומי, בכאב הפרטי, ידיך החמות והרכות, החיבוק החם, בחלל הריק

2. ציטוט דברים של אנשי שם :

אמר דוד בן-גוריון : "אנו מושיטים יד לשלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו".
קראנו לשכנינו בזו הלשון : "בארץ הזאת נחיה יחד ונתקדם יחד לחיי חופש ואושר. שכנינו הערבים, אל תדחו את היד המושטת אליכם לשלום".

שיבוץ פסוקים :

נעים זמירות ישראל אמר : "צדק ושלום נשקו". והנביא זכריה : "והאמת והשלום אהבו".

שימוש במילים מנוגדות :

זמן הטיסה ... קצר, אך המרחק ... אין-סוף. אבל חובתי, ... ולא רק זכותי, לקבוע היום ...

חזרות על מילים :

מחנות שלמים, מחנות שלמים, וברצון אלה - להביא שלום, שלום לעמנו, שלא ידע שלום אפילו יום אחד מאז החילונו שבים ציונה, ושלום לשכנינו...

שימוש במילים נרדפות (וחזרות) : יש לנו שאיפה אחת בלב, רצון אחד בנפש, וכולנו מאוחדים בשאיפה וברצון אלה...

3. השימוש באמצעים רטוריים מעשיר את הנאום, יוצר רושם רב אצל הנמענים, יוצר הזדהות בין הנואם לבין שומעיו ומעביר בצורה ייחודית ומעוררת השראה את המסר של הנואם.

ראו הרחבה בנושא "אמצעים רטוריים בנאום" בתשובות לנאום של מרטין לותר קינג בעמוד 52.

טקסט א - יחי ההבדל הקטן – עמ' 74

1. א. פסקה א מעלה שאלות שעליהן הכותבת עונה בהמשך המאמר. תפקידן של השאלות הוא למקד את הקורא כבר מתחילת הקריאה בנושא שאותו הכותבת רוצה להציג - האם קיים הבדל בין נשים לבין גברים בתחום הניהול, המנהיגות והקריירה. לשאלות אלו מטרה נוספת - לגרום לקורא לסקרנות ולהעלות אצלו תהיות לגבי הנושא.
ב. עמדת הנגד היא שקיים הבדל בין נשים לבין גברים בתחום הניהול, המנהיגות והקריירה, מאחר שנדרשות תכונות "גבריות" כדי לבצע בהצלחה תפקיד ניהולי ולהנהיג ארגונים.
2. א. לטענת הכותבת, נשים בארה"ב שסיימו לימודים גבוהים בבתי ספר למנהל עסקים, לא הגיעו לאחר עשר שנים מתום לימודיהן לדרגות ניהול גבוהות כמו עמיתיהן הגברים.
ב. הביטוי "תקועות", הביטוי "תקרת הזכוכית"
3. א. המאפיינים הם אדם חזק, רצינולי, עצמאי, תוקפני ותחרותי.
ב. תפיסות אלו מהוות מחסום בפני נשים הרוצות להתקדם ולהתפתח מבחינה מקצועית.
4. א. ממחקרה של ד"ר רוזנר עולה התפיסה הסטראוטיפית לגבי יחסם של הגברים לנשים. הגברים מתייחסים אל האישה כאשת איש, כאם או כבת.
ב. הכותבת טוענת כי נשים מסוגלות לנהל צוות עובדים בצורה יעילה. היא מבססת את דבריה על מחקרים שנערכו בשנים האחרונות.
ג. הדוגמאות הן -
(1) הנשים פועלות באופן אפקטיבי בהשגת המטרות ובניהול נכון של צוות העובדים.
(2) נשים-מנהלות קיבלו ציונים גבוהים יותר מעמיתיהן הגברים בתחומי ניהול שונים.
5. א. המסקנה העולה מפסקה ח היא שנשים מסוגלות למלא תפקידי מנהיגות באופן אפקטיבי לא פחות מגברים.
ב. ההסתייגות היא שייתכן שהדרכים שמנחות אותן, שונות מעט במהותן.
ג. אם כי...
ד. אף על פי ש... אף ש...
6. א. הטענה היא כי אין קשר בין הצלחה בתפקיד ניהולי לבין מינו של האדם.
ב. על פי תוצאות מחקרן, ההבדלים בשיטת המנהיגות קשורים יותר לתפיסת עולם מתקדמת, פתוחה ושוויונית, ופחות למגדר.

7. הביטוי "תקרת הזכוכית" הוא **ביטוי מטפורי**. תקרה היא בדרך כלל דבר מוחשי, שניתן לראותו. הוא מגדיר את הגבול העליון של חלל (חדר, אולם וכו') ומעבר לו יש דבר אחר. הזכוכית מייצגת משהו שאין רואים אותו. כאשר קיימת "תקרת זכוכית", הכוונה היא למחיצה קיימת, ועם זאת שקופה. המושג "תקרה" במקרה זה מתאר גבול עליון, שהנשים אינן יכולות לעבור אותו, אך כיוון שהוא מזכוכית, הוא בלתי נראה לעין. כך החברה כאילו אינה רואה את המחסום של אותן נשים בדרכן אל הפסגה. השקיפות מבטאת את אי-הפורמליות של המחסום. זו אינה הוראה ברורה (פורמלית) לא לקדם נשים. למעשה, כולם יודעים שקיים מחסום שלכאורה הוא עביר, אבל בעצם הוא אינו עביר, והמצב הוא שקיים מחסום המונע את התקדמותן של הנשים לתפקידי ניהול, לתפקידים בכירים.

8. כל תשובה הגיונית ומנוסחת כהלכה תתקבל.

9. (3) החברה תרוויח אם גם גברים וגם נשים ייקחו חלק בניהול ובמנהיגות בגלל השוני באופן החשיבה שלהם.

2. הור"ט, אתפאריט ואה שפיני'הט

טקסט א – הורים ומתבגרים – עמ' 80

1. א. בישראל של שנות האלפיים החברה מאופיינת בחוסר יציבות, בתמורות מהירות ובזעזועים בלתי פוסקים. כתוצאה מכך ההורים מתקשים לנקוט יחס עקבי ברור ומתמשך כלפי המתבגר.

ב. בעבר הנורמות היו ברורות, ואם המתבגר היה סוטה מהם, האמצעים החינוכיים היו ברורים. לעומת זאת כיום הנורמות אינן בהירות ומאופיינות בחוסר יציבות, ולכן ההורים נמצאים בדילמות שמעולם לא נתקלו בהן.

ג. קיימים שלושה מרכיבים המשפיעים על מערכות היחסים בין הורים לילדיהם: קשרי הגומלין היום-יומיים, הרגשות המתלווים לקשרים הני"ל ואופן היכולת להבין ולתפוס את הקורה לאחר.

2. המתבגרים רואים בהוריהם דמויות המתערבות בחייהם וחודרות לפרטיותם, ולכן הם מתרחקים מהם. לעומת זאת, ההורים רוצים להרגיש מעורבים בחיי ילדיהם מתוך כוונה להגן עליהם, אך הם מבולבלים ואינם יודעים כיצד לנהוג.

3. (1) לתאר את הקשיים עם מתבגרים ואת דרכי ההתמודדות עִמָם

4. א. השאלות:

האם על ההורה לתת לילד להיות עצמאי לחלוטין בטריטוריה שלו, כלומר בחדרו, או האם חדרו של הילד הוא חלק מהבית? האם יש לדבר תמיד עם הילד או לאפשר רגעים ארוכים של שתיקה בבית?

ב. המרת השאלה למשפט חיווי:

- כדאי להורה לתת לילדו להיות עצמאי בטריטוריה שלו.
- רצוי לדבר תמיד עם הילד.
- חשוב לאפשר לילד רגעים ארוכים של שתיקה בבית.

ג. היתרון:

השאלות מביעות את ההתלבטות העומדת בפני ההורה. יש כאן הפעלה של הקורא על ידי הצבת שאלות הדורשות ממנו מחשבה, ויש בכך שיתוף של הקורא בדילמות שמולן עומד ההורה למתבגר. בעצם העלאת השאלות והדיון הפנימי שהוא מנהל בעקבות קריאתו, יכול הקורא להגיע לדרך הפעולה המתאימה לו. במשפט חיווי הכותב מציג דרך פעולה מסוימת, שהוא מאמין בה וחושב שעל הקורא לפעול על פיה. בדרך של שאלות הכותב מציג את הדילמה ומאפשר לקורא לחשוב, להתלבט, להסיק מסקנות ועוד.

5. א.

עשה	אל תעשה
לטפח את ההורות	לא לוותר על פיתוח זהותו של ההורה
להיות נוכח בחיי הילד	_____
להיות תקיף ובלתי מתפשר בנושאים עקרוניים	_____
להיות אמפתי לצורכי הילד	_____
להיות עקבי במתן הנחיות ולהפגין גמישות	לא להיות נוקשה כלפי הילד
לאפשר לילד חופש טריטוריה משלו	לא לאפשר בטריטוריה שימוש לצרכים שאינם לגיטימיים
להיות רגיש לצורכי הילד	לא לאפשר לילד לקבוע את הכללים
לנסות להשתחרר מחרדות כפייתיות	_____
לסיכום: לשאוף להיות הורה משתף ודמוקרטי	_____

ב. (2) דמותו של ההורה האידיאלי

6. א. הקטע ממחיש את הסיבה לחרדותיהם ולחששותיהם של הורים לילדים מתבגרים. החשש מפני האינטרנט עשוי להוביל לכך שההורים "חודרים" למחשבו האישי של ילדם, ובכך חודרים לפרטיותם. נקודה זו מתקשרת לפסקה ז שבה מדובר על חדירה על ידי ההורים לפרטיותו ולעולמו של המתבגר.

ב. כל תשובה אפשרית, אך חשוב שהיא תלווה בנימוק המנוסח כהלכה. בתשובתך עליך לנקוט עמדה ברורה ולנמק אותה.

- לאילו גילים מתכוונים בביטוי "גיל ההתבגרות"?
- האם הקונפליקט המדובר הוא חיצוני או פנימי?
(פנימי – הסתירה היא אצל המתבגר שרוצה להשתחרר מההורים, ולא יכול רגשית להשתחרר מהם)
- כיצד רצון המתבגרים לעצמאות בא לידי ביטוי בחיי היומיום שלהם?
מבחינת הבחירות שלהם – בחברים ובבני-זוג, בלימודים, בעבודה, באופני בילוי ובמקומות בילוי, בהופעתם החיצונית – ביגוד, תסרוקת, קעקועים, פירסינג, בדעותיהם הפוליטיות, בהעדפותיהם המוזיקאליות, בבחירת מסלול שירות או תפקידים בצה"ל ועוד.
- מה מניע את המתבגרים לשאוף לעצמאות? הצורך בפיתוח זהותם האישית
- מהן המסגרות "המכוונות" שמהם רוצה המתבגר להשתחרר? בית הספר והמשפחה
- מהי הכוונה בתלות רגשית? תמיכה, עידוד, התעניינות, אהבה
- מדוע נוצר עימות (קונפליקט) אצל המתבגרים בין הרצון להיות עצמאים לבין התלות הרגשית?
פן אחד - הרצון להיות עצמאים מרחיק את בני הנוער מהוריהם, גורם לחיכוכים ולריבים עם ההורים המסרבים לקבל את העובדה שילדיהם מתרחקים מהם, מעכיר את האווירה בבית.
פן שני - בני הנוער זקוקים להדרכה ולעידוד של ההורים, לדעת שיש להם למי לפנות בעת צרה או משבר.
בני הנוער עדיין אינם מסוגלים להתמודד עם העולם שבחוץ לבדם, והם זקוקים ליד התומכת והמכוונת של ההורים.
- בני הנוער אינם יכולים להגיע לעצמאות מוחלטת מאחר שהם עדיין מתגוררים בבית ההורים, וההורים עדיין רואים עצמם אחראים לילדיהם. גילויי העצמאות של בני הנוער נתפסים לא אחת על ידי ההורים כ"מרד".
- בני הנוער רוצים מצד אחד להתרחק מההורים כדי לפתח את זהותם העצמית, ומצד שני קשורים להורים רגשית וזקוקים לתמיכתם. הדבר יוצר תסכול שהוא תמיד תוצאה של הפער בין המצוי לרצוי.
הרצוי: שחרור מכל תלות הורית
המצוי: תלות רגשית בהורים
זו סתירה (בגלל היחס האמביוולנטי להורים – דחייה - משיכה) שיש ליישבה.
- תוצאת הקונפליקט – הקונפליקט מוביל למתח במשפחה, למאבקים, לחיכוכים. הקונפליקט מוביל לסערת נפש אצל המתבגר, להתפרצויות זעם על עצמו ועל בני משפחתו, לכעסים, להסתגרות בחדר, לאיומים, לעזיבת הבית ולינה מחוצה לו.
- אחד הפתרונות האפשריים לקונפליקט הוא יציאת בני הנוער מהבית לאחר שעות הלימודים.
חשוב שבני הנוער הנמצאים בקונפליקט זה ינתבו את תסכולם לאפיקים חיוביים, כמו למשל התנדבות בקהילה, פעילות ספורטיבית, תנועת נוער, עיסוקים אמנותיים (שירה, נגינה, מחול, כתיבה וכו'). כלומר התרחקות בני הנוער מהבית למספר שעות לאחר הלימודים והימצאות בחברה בה הוא מוצא עניין, משמעות והנאה, פורקן המתחים והכעסים, ולא ניתוק מהבית.
- זווית הראיה האישית של המתבגר לגבי הקונפליקט:
האם הכותב הנמצא בגיל ההתבגרות מסכים עם הקביעה שקיים קונפליקט בקרב בני הנוער?
האם הכותב עצמו חווה קונפליקט זה או היה עד לקונפליקט כזה אצל חבריו?
האם הכותב מתנסה בפתרונות המוצעים ל"הרגעת" הקונפליקט?
מה דעתו על הצעות אלו?

טקסט א – כך הפסקתי לפחד ונהייתי חבר של כל העולם - עמ' 84

1. א. (3) בשל יתרונותיה הרבים של רשת הפייסבוק אובדן הפרטיות אינו נורא, אלא להיפך.

ב. I. הכותב מציג את טענתו בכותרת המאמר ובפסקה האחרונה.

II. תשובה אפשרית:

בכותרת הכותב מרמז על טענתו. מטרתו היא לנסות כבר מתחילת המאמר לשכנע את הקורא, וכך הוא "מכין" את הקורא להמשך הדברים ולהפנמתם. לאורך כל המאמר הכותב מנמק את יתרונותיו של הפייסבוק. כך הוא "מכין" את הקורא לקבלת טענתו. ובסיום המאמר יש לטענתו עוצמה והשפעה גדולה יותר על הקורא.

2. (4) בפייסבוק יוצרים עולם חברתי חדש המבוסס על זהותם האמיתית של חבריה.

3. א. הפייסבוק מספק בצורה המשוכללת ביותר אי-פעם את הצורך הבסיסי והעמוק של בני האדם לזכות בתשומת לב.

ב. (3) הסבר

4. "חבר" - שינוי במספר החברים: במציאות - לכל היותר יש לאדם כמה עשרות חברים,

בפייסבוק – מאות ויותר חברים

שינוי בטיב הקשר: במציאות – היו חברי נפש,

בפייסבוק – מערכת יחסים רחוקה, שטחית יותר, חברים מהמעגל הרחוק

"קהילה" - בעולם המודרני – הקהילתיות אבדה, עולמו החברתי של האדם נחלק לכמה אזורים נפרדים זה מזה: עבודה, משפחה וחברים, הפייסבוק החיה מחדש את מושג הקהילתיות. את מה שהיה קודם לכן באזורים נפרדים, הרשת החברתית איחדה לקבוצה אחת בלתי נפרדת והוסיפה אליה גם את קבוצת החברים לשעבר.

5. א. (1) שיתוף המידע ברשת הפך לדרך חיים וגורם לפתיחות.

(2) בפייסבוק אנחנו גלויים יותר ומפרסמים רק את הדברים שאנחנו עומדים אחריהם, ובכך יש לנו

אפשרות להיות אותנטיים, אמיתיים חופשיים.

ב. כרמל וייסמן היא דוקטורנטית לתקשורת באוניברסיטה העברית. ציטוט הדברים מפיו של מי שעוסק במחקר אקדמי הוא היתלות באילנות גבוהים התורמת לחיזוק המסר ולביסוס דברי הכותב על המעלות של הפייסבוק למרות אובדן הפרטיות.

טקסט ב – "חבר" זה הכול, רק לא בפייסבוק – עמ' 87

1. הכותב טוען שבפייסבוק אין חבר אלא מחובר, או במילים אחרות, הכותב טוען שהשימוש במילה "חבר" בפייסבוק היא שימוש לקוי ומוטעה.
2. הכותב מעתיק מן המילון את המשמעות של המילה, ובכך מפריך את הרעיון שבפייסבוק יש חברים.
3. פער בין משלבים – הפער בין השפה התקנית של המילון לבין השפה הלא תקנית במשלב הדיבור שבה נכתבת המסקנה בסוף הפסקה יוצרת נימה של אירוניה.
4. תשובה אפשרית:
עידו הרטוגזן היה מתייחס להתעקשות של אברום רותם להשתמש במינוח "חבר" בביטול, כי ברור לו שאותה מילה יכולה לעבור שינוי או גלגול במשמעות, אך עדיין הדמיון בין שתי המשמעויות של אותה המילה ברור, ולכן אין צורך במינוח אחר.
הוכחה: עידו בוחר להשתמש במילה "חבר" הן בעולם המציאותי והן בפייסבוק, ובמקביל הוא מסביר את השינוי שחל במעמד החבר ובמשמעות המילה.
אפשרויות תשובות אחרות, אך יש להוכיח את הדברים על סמך המאמר.
5. בשני המקרים בחרו הכותבים בכותרת שמטרתה לעורר סקרנות אצל הקורא ולהניעו לקרוא את המאמר.
I. רשתות חברתיות: כך הפסקתי לפחד ונהייתי חבר של כל העולם (עידו הרטוגזן) – השימוש בגוף ראשון מעיד על מעורבות הכותב, ומטרתו לשכנע את הנמען לקרוא את המאמר. ואולי אף להתחבר לפייסבוק (למי שעדיין לא התחבר).
II. "חבר" זה הכול, רק לא בפייסבוק (אברום רותם) – הכותב מעביר את המסר בעזרת הגזמה (זה הכול) והסתייגות (שבאה מיד לאחר מזה). יש כאן שימוש בלשון דבורה: חבר זה הכול, כש"זה" הוא אוגד הרווח בלשון הדיבור והפרסומת, אך אינו תקין מבחינת הלשון. בדרך זו הוא מעביר לקורא את דעתו השלילית באשר לפייסבוק.

טקסט ג – מחפש ת'חייזרים שלו – עמ' 87

1. א. לדעתו, לא קיימים חייזרים ביקום, ולא משנה כמה נתאמץ כדי לתקשר עמם.
ב. הכותב פונה אל הקוראים ואומר להם: "אז אם בא לכם לפנטז שהמחשב שלכם יהיה זה שימצא את החייזר הראשון...". השימוש במילה "לפנטז" מוכיחה שאין הוא מאמין בתוצאות החיפוש.
2. א. הנימה היא אירונית.
דוגמאות:
ובכלל הקשר בין חובבי המחשבים לחייזרים הוא קשר ותיק, עמוק וחם. (א)
תלוי כמה קפה שתה מפתח המשחק כשהגה אותו. (א)
(אני סירבתי, אבל אני סוציומט). (א)
הרי שזו תהיה הוכחה מרשימה לטענה שאנחנו לא לבד ביקום. (ב)
זה לא הפריע למנהלי הפרויקט לפרסם שוב קריאה נואשת לגולשים... (ג)
החיפוש אחר החייזרים הוא החיפוש האולטימטיבי אחר חבר רחוק שאבד אֶתו הקשר והגיע הזמן לחדשו. (ד)
היכנסו לפרויקט ואליי ולשאר החייזרים שמחפשים ת'חברים שלהם. (ה)
ב. דרך האירוניה הכותב מדגיש את יחסו הביקורתי ואף המזלזל כלפי אותם אנשים המחפשים חייזרים בחלל. כמו כן האירוניה משעשעת את הקורא.

נוע 5 – סופנות ופליטה פול אפיות

טקסט ג – שליטה בכעסים – עמ' 92

הערה: השאלות בספר מפנות בטעות למאמר, והן צריכות להיות מופנות לטקסט ג.

1. דרך אחת: **התפרצות וגילוי תוקפנות**
יתרון: רגיעה זמנית ופורקן רגשות
חסרון: לאחר ההתפרצות נוצרים יחסים מעורערים ועכורים עם הזולת ואף רגשי אשם.
דרך **זחיסת הכעס** - הפניית התוקפנות פנימה
שנייה: יתרון: הימנעות מעימות
חסרון: דיכוי הרגשות והצרכים
2. (4) הכעס הוא תכונה אנושית וצריך לבטאו.
3. א. כל הדוגמאות ממחישות רגשות קשים ובלתי נסבלים הגורמים לכעס.
ב. דוגמה זו ממחישה את הטענה, שעדיף ליצור מרחק של זמן בין האירוע לבין התגובה.

4. א. לעומת זאת
 ב. לכעס יש שתי צורות ביטוי קיצוניות: האחת התפרצות אלימה המתבטאת בגילויי תוקפנות שונים, ואילו השנייה היא דחיסת הכעס.
5. א. משמעות הביטוי "דחיסת הכעס" היא הפניית התוקפנות אל עצמנו: התעלמות, שתיקה ואי ביטוי רגשות. (התשובה מופיעה בפסקה ה)
 ב. האמצעי הרטורי המשותף הוא מטפורה (משמעות מושאלת: השאלת משמעות מתחום אחד לתחום אחר)
6. השאלה מחלקת את הטקסט לשני חלקים ברורים:
 חלק ראשון - תיאור תופעת הכעס והשלכותיה. חלק שני - הצעת דרכים וטיפים להתמודדות.
 שאלה זו תורמת להבנת עקרון ארגון הטקסט. הכותבת מכוונת את הקורא להמשך הטקסט, שבו תשיב תשובה לשאלה זו. כמו כן זוהי דרך שבאמצעותה הכותבת רוצה לגרום לקורא לסקרנות, לגרות אותו להמשך הקריאה ובמקרים מסוימים למקד אותו במה שיאמר בהמשך.
 (שאלה עשויה להחליף כותרת תוכן או ראש פרק)
7. (1) כינוי לתופעה, מושג השגור בשפה
 (2) אירוניה (שמטרתה הפחתת החשיבות שמייחסים לאירוע)
8. (1) מן המאמר - פסקה ד, ומן המודעה - היבטים גופניים
 (2) אף לא אחד מהם
 (3) מן המאמר - פסקה ג: רגשות... המתעוררים... (היו קיימים קודם), ומן המודעה - במקומות הפגיעים
 (4) אף לא אחד מהם
 (5) מן המאמר - תחילת פסקה ז

שאלות מעוררות מחשבה – עמ' 96

1. מרבית הצעירים צועקים החוצה את הכעס, ולעומתם בודדים מעדיפים להשתתף בסדנאות מודעות.
 2. יש לשער, שהם לא קראו את המאמר או את מודעת הפרסום משום שמעטים מהם משתמשים בדרכים המוצעות בהם.

משימות כתיבה - עמוד 96 נקודות למחשבה

- לישראלי המצוי "פתיל קצר" • הנהגים אלימים • אגרסיביות בכל תחומי החיים • כמעט בכל מקום אנשים עצבניים, אינם סבלניים, מקללים, אינם מתחשבים בזולת, אינם מכבדים זה את זה.
הדרכים לשיפור המצב:
 • יש ללמוד לכבד את הזולת • יש להתייחס לצרכי הזולת ולא להיות אגוצנטריים • יש ללמוד להיות יותר מאופקים.
 • חינוך מגיל צעיר של ערכים בסיסיים • שיעורים ליוגה ולמדיטציה בבתי הספר • חינוך מגן הילדים ועד סיום הלימודים בבית הספר התיכון לנימוסים ולהליכות, ולפירוק של מתחים ותסכולים באמצעים לא אלימים, כגון אמנות פלסטית, ריקוד, מוזיקה, שירה בציבור, ענפי ספורט שונים.

משימה א

הטאקוונדו שהתפתח בקוריאה הוא אמנות לחימה, המתבססת בעיקר על כוח שנוצר כתוצאה מתנופה של הגוף ואשר שמה דגש מועט יותר על כוח ישיר. טאקוונדו הוא סדרה של צעדים, התקפות והגנות מול מטרות דמיוניות, אשר מטרתם **לתרגל שליטה בגוף והקשבה לו**: תרגילי נשימה, ריכוז, יציבות נכונה ובעיקר הגנות והתקפות במגוון מצבים דמיוניים. גם בארץ הולך ומתפתח הספורט הזה, ונציגתו היא בת אל גטרר מכוכב יעקב. עד היום זכתה בת אל שמונה פעמים רצופות באליפות הארץ, אך הישגיה המשמעותיים הם בזירה הבינלאומית. לאחר שזכתה בכמה תחרויות בחו"ל, היא הגיעה להישג מרשים כשזכתה בשנת 2010 באליפות אירופה. בעולם המודרני אנשים רבים מתאמנים לאורך שנים באמנויות הלחימה. האימונים נועדו לא רק לשם הגנה עצמית, אלא גם במטרה לשנות את אישיותו של המתאמן, כדי שיוכל לפתור **כל בעיה בחיים**: בריאות, פרנסה, חיזוק הביטחון העצמי, יחסים במשפחה ובעבודה, ובכך יוכל לאזן בין החיים המודרניים הנוחים והמוגנים יחסית לבין מצבים של לחץ בחיי היום-יום.

משימה ב

קטע א

מורה שמרגיש שסמכותו אבדה, עלול לנסות להחזירה על ידי **נקיטת אמצעי משמעת חריפים יותר**: הידוק הפיקוח על תלמידים, הגבלת זכויותיהם, הרחקתם מבית הספר וכו'. הוא עשוי להצליח לקיים משמעת הוראה לזמן קצר, אך עלול להסתבך במלחמת כוחות מתישה לטווח ארוך, ולעורר בקרב תלמידיו תחושה של פחד ושרירותיות. לעומת זאת מורה המרגיש שנחלשה מידת השפעתו וינסה לנקוט **אמצעים חינוכיים מגוונים**: לערוך שיחות עם תלמידיו, להעניק להם סמכות, לשתפם בתהליך קבלת ההחלטות ועוד, יכונן מחדש תשתית בריאה של אמון ושל הערכה בינו לבין תלמידיו. קרוב לוודאי שבין האמצעים שינקוט יהיו גם אמצעים סמכותיים של תגמולים ועונשים, אבל אלו יהיו רק חלק אחד ממכלול צעדים שינקוט.

לכל מדינה יש **סמלים משלה**: **המנון, דגל וסמל** המעניקים לה זהות וייחוד. אלה מבטאים את הערכים ואת המורשת של המדינה. **באירועים ממלכתיים**: בטקסים, באירועים צבאיים, באירועי ספורט חשובים ועוד נהוג לשיר בעמידה את המנון המדינה. באירועים אלה משתתפים **מכובדים רבים**: נשיא המדינה, ראש הממשלה, אנשי הצוות הדיפלומטי, חברי כנסת ולעיתים גם ראשי מדינות ומכובדים אחרים. בדרך כלל מבטא ההמנון את שאיפותיו הלאומיות של העם. ממדינת ישראל ההמנון הלאומי "התקווה" נכתב על ידי נפתלי הרץ אימבר. דגל המדינה הוא דגל כחול לבן ומגן דוד מצויר עליו על פי הצעתו של דוד וולפסון. סמלה של מדינת ישראל הוא מנורת שבעת הקנים שעיצבו האחים גבריאל ומקסים שמיר.

הערה:

בקטע ב – אפשר להשתמש בהכללה "סמלים משלה", אך הפירוט המנון, דגל וסמל הוא מידע חשוב כי הוא המהות של עניין סמלי המדינה. בכל תחום יכולים להיות סמלים, אך בקטע זה פירוט הסמלים הוא המידע העיקרי שעליו מדובר בטקסט. לעומת זאת "מכובדים רבים", פירוט האנשים החשובים המשתתפים באירועים אינו כה חשוב, ולכן אין לכלול מידע זה בסיכום. הדבר דומה גם במילים המכלילות "באירועים ממלכתיים" הפירוט אינו כה חשוב, ולכן גם אותו אין צורך לכלול בסיכום.

משימה ג

סובלנות היא אחד הערכים הבסיסיים של הדמוקרטיה, והיא נובעת מההכרה בכבודו של האדם ובזכותו להיות שונה מאחרים, לחשוב, להאמין ולנהוג על פי דרכו. דרישתה העיקרית של הסובלנות היא לקבל את האחר גם אם הוא שונה במראה פניו, בצבעו, במינו, בדתו, בדעותיו או בהשקפותיו. הסובלנות דורשת לקבל את השונה גם כאשר השונות בו אינה מקובלת עלינו, מנוגדת לדעותינו ואף גורמת לנו לאי נוחות. ומכאן באה הדרישה לא לפגוע או להעליב אנשים המחזיקים באמונות משלהם ומתנהגים באופן שונה. כדי לא לפגוע באחר נדרשת יכולת של פתיחות רבה ושל קבלת השונות. בחברה דמוקרטית הסובלנות באה לידי ביטוי כאשר השלטון מאפשר ליחידים או לקבוצות החריגים בדעותיהם להתבטא ולהשפיע.

כתיבה ממוזגת - סקירה תיאורטית (ספרותית)

ענינה (ענינה) - 114 (באמצע העמוד)

הדוגמה – כגון כריתת לבלבים של כלבים (פסקה ג)

הדוגמה היא רכיב חשוב ביותר בדיון על הניסויים בבעלי חיים, וכל אחד מן הצדדים משתמש בה כדי להוכיח את עמדתו. לכן כללו אותה הכותבים בסקירה.

כתיבה מכלילת - צ'אן צ'אן 115 147

התשובות לשאלות, דרך עבודה בכתיבה ממוזגת והדגמה מפורטת מופיעים באתר **בקבצים נפרדים**.
כל הסקירות התיאורטיות (הסיכומים הממוזגים) **הן הצעה בלבד**.
באתר מופיעות **יחידות לימוד נוספות** ב"כתיבה ממוזגת" שאינן מופיעות בספר "בשבילי הטקסט".

הערה חשובה לדרך העבודה ב"כתיבה ממוזגת" באתר.

באתר ב"תשובות לפרק הבנה והבעה" מופיעים כל המאמרים שבספר מתוך היחידה "כתיבה ממוזגת".
המאמרים מופיעים באתר **כקובץ PDF (פתוח)** לתלמידים הלומדים בספר "בשבילי הטקסט".

- בשעת העבודה אין צורך להעתיק מתוך המאמרים את המידע הנדרש **בכתב יד למחברת או לדף**.
- אפשר לסמן בתוך קובצי ה-PDF את המידע המתאים לסקירה באמצעות כלי העבודה של ה-PDF.
- אפשר להוסיף למאמרים הערות.
- לצורך כתיבת הסקירה התיאורטית מעתיקים את המידע הרלוונטי לקובץ וורד, ובו כותבים ועורכים את הסקירה.